

3	Sevgili Okuyucularımız	BANKA Dergisi
4	Turizm Bankası ve Turizm İşletmeleri Kurumu Kanun Tasarısı Hakkında	Zeyyat HATİBOĞLU Necdet DURAKBAŞA
9	İngiliz Lirasının Durumu	Ali Şakir AĞANOĞLU
14	Bankacılıkta Emniyet ve Risk Unsuru	Hikmet KEYMAN
27	Banka İkramiyeleri Tartışmasının Hatırlattıkları	Haydar KAZGAN
32	Ticaret Bankaları İçin Yeni Sahalar (The Banker'den)	Çeviren: Güner OCAKLILAR
38	Piyasa Hareketleri	Yıldırım KILKIŞ
44	Okuyucu Soruları	BANKA Dergisi
46	Haberler	Alp GÜRUS

BANKA

AYLIK MESLEK ve FİKİR DERGİSİ P.K. 769 Karaköy - İstanbul

Sahibi	: Banka Yayınları ve Kültür Ltd. Şti. adına: Dr. Nezh H. NEYZİ
Yazı İşleri Müdürü	: Alp GÜRUS
Basıldığı Yer	: YENİLİK BASIMEVİ Cemâl Nadir Sokak, Büyük Milâs Han, No. 46 - Sirkeci
İdare Yeri	: İmam Sok. No.: 1 Kat: 3 - Beyoğlu
Yönetim Komitesi	: Prof. Dr. Zeyyat HATİBOĞLU Necdet DURAKBAŞA Dr. Mustafa A. AYSAN Alp GÜRUS Dr. Nezh H. NEYZİ
Fiyatı	: 2,5 TL.
Abone	: Yıllık 30 TL. Altı Aylık 15 TL.
İlân Tarifesi	: Arka Dış Kapak 800 TL. Arka İç Kapak 500 TL. Ön İç Kapak 650 TL. İç Sahifeler 400 TL.

BANKA, bankacılık alanında her çeşit görüşe açıktır.

Dergimize gönderilen yazılar yayınlansın yayınlanmasın iade olunmaz. Yayınlanan yazılar rızamız olmadan iktibas edilemez.

Haberleşmelerin, «BANKA, Aylık Meslek ve Fikir Dergisi P.K. 769 Karaköy İstanbul» adresi ile yapılmasını rica ederiz.

Abone ve ilân bedelleri Derginin T.C. Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesindeki 768 numaralı ve T. İş Bankası A.Ş. Parmakkapı Şubesindeki 271 Numaralı hesabına gönderilebilir.

Basıldığı Tarih: 30/8/1966

SEVGİLİ OKUYUCULARIMIZ

Bu sayımızda, Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu ve Necdet Durakbaşı'nın «Turizm Bankası hakkında» ortaklaşa bir yazısını takdim ediyoruz.

Turizm Bankası, bugüne kadar kendinden beklenileni neden yerine getirememiştir?.. Turizm davası, Yurt kalkınmasının bellibaşlı sorunlarından biri olduğuna göre, bu davanın gerçekleşmesinde büyük görevler yüklenecek bir müessese olarak Turizm Bankası nasıl teşkilatlanmalıdır? Bu soruların karşılığını söz konusu yazıda bulabileceğinizi ümit etmekteyiz.

**

İngiltere. II. Dünya Savaşından sonra, denilebilir ki, devamlı sarsıntılar içindedir. İngiltere'nin değişen bu durumu, dünya politikasındaki değişimi de etkiler bir hale gelmiştir. İngiliz İmparatorluğu geniş ölçüde tasfiyeye uğramış, yeni devletler doğmuştur.

İngiliz devletin zayıflayan önemine bağlı olarak, sterlinin iktisadi önemi ve değeri de sarsıntıya uğramaktadır. Sayın Şakir Ağanoğlu'nun bu husustaki yazısı, günümüzün en aktüel bir mes'elesi bulunan bu konuyu etraflıca tetkik etmektedir.

**

Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti'nin bu yılki yaz seminerinde; «Ekonomik Gelişmede Eğitimin Rolü» tartışılacaktır.

Beşeri unsurun iktisadi kalkınmada, kanaatimizce, en az sermaye kadar yeri vardır. Emek'in vasıflı kılınmasından başka, farklı görüşler de olsa, yurt faydasına, bütün çabaların aynı yöne götürülmesi geri kalmış ülkelerde, özellikle son zamanlarda çok farklı fikir akımlarının ortaya çıktığı memleketimizde, büyük önem taşımaktadır. İsrail bu işi, ilimle, yurtseverlikle başardığı için kalkınmada büyük hamleler yapabilmıştır.

Farklı görüşlerin «Atatürkçülük» kavramında ve heyecanında birleştirmesi, eritilmesi Yurdumuz için denenmiş, sağlam bir çıkar yol olarak görünmektedir.

Seminerin eğitimin iktisadi kalkınmadaki etkisini incelerken, Yurdumuz bakımından çok önemli saydığımız bu noktaya, yani farklı görüşleri Yurt faydasına koşacak heyecan unsurunun ne olabileceği hususuna da ışık tutabileceği ümidindeyiz.

Sevgi ve Saygılarla
BANKA Dergisi

TURİZM BANKASI VE TURİZM İŞLETMELERİ KURUMU KANUN TASARISI HAKKINDA

**Prof. Dr. Zeyyat HATİBOĞLU
Necdet DURAKBAŞA**

I — Giriş :

Turizm gerek bütün dünyada gerekse Yurdumuzda gün gün artan bir önem kazanmaktadır. Özellikle Yurdumuzda iktisadi kalkınmamızda yararlanılabilecek bellibaşlı bir imkân olarak turizmin önemi artmıştır. Turist akımının Yurdumuza yöneleceğine dair tahminler de gerçekleşme yolundadır.

Yurdumuzda geçmişde gerikalmış sahaların geliştirilmesinde Devlet teşebbüsleri önyak olmuştur. Sümerbank ve Etibank biri sanayi alanında, öteki madencilikte başarılı çabalar göstermişlerdir. Bu önyak oluşta, devlet teşebbüsü olarak, bir çeşit kalkınma bankası hüviyeti ile hareket ettikleri söylenebilir. Ancak, gerek Sümerbank ve gerekse Etibank bizzat yönettikleri işletmeler kurmak suretiyle çalışmışlardır.

II — Turizm Bankası ve Turizm İşletmeleri Kanun Tasarısı :

T. C. Turizm Bankası A. Ş. de, 7470 sayılı kanuna dayanılarak, 1960 yılında benzer bünye içerisinde kurulmuştur. Başlangıçta aradaki fark, Etibank ve Sümerbank'ın iktisadi devlet teşekkülü olmalarına karşılık, Turizm Bankasının anonim şirket halinde kuruluşudur. Ancak bu fark nihayet hukuki bir bünye farkı olarak kalmış, daha sonra devlet sermayesinin hakim bulunduğu Turizm Bankası da 12.3.1964 tarih ve 440 sayılı «İktisadi Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakleri» kanununun şumulüne girmiştir.

7470 sayılı T. C. Turizm Bankası Kanununda, Bankanın yapacağı işler şöylece belirtilmiştir:

«A) Turizm endüstrisi işleri:

- 1 — Turistik tesisler kurmak, işletmek, icar ve isticar etmek, satmak,
- 2 — Basın - Yayın ve Turizm Vekâletince tesbit edilecek turistik mahallerde turizme bilvasıta hizmet edecek inşaat yapıp kiralamak ve satmak,
- 3 — Turistik mahaller ve yollardaki tarihi kaleler, kervansaraylar ve benzeri âbidelerin muhafaza ve bakımlarıyla vazifeli idarelerce restore edilmiş olan-

larda, mimarî ve inşai esaslarında değişiklik yapmamak, tarihi kıymetlerini haleldar etmemek üzere Maarif Vekâletinin müsaadesi ve bankanın Hazine ile müştereken tesbit edecekleri esaslar dahilinde lokanta, otel ve misafirhane gibi işletmeler kurmak,

4 — Kamp yerleri tesis ve idare etmek,

5 — İşçi ve memurların tatil ve dinlenme ihtiyaçlarına cevap verecek sosyal turizm tesisleri kurmak,

6 — Millî parklarda ve koruma sahalarında lüzum ve ihtiyaca göre turistik tesisler kurmak ve işletmek,

7 — Turizm endüstrisine lüzumlu malzeme ve teçhizatı imâl veya ithal etmek ve bu malzeme ve teçhizatın ticaretiyle meşgul olmak,

8 — İçerde ve dışarda turizm ve seyahat acenteleri açmak,

9 — Turistik otobüsler ve diğer turistik nakil vasıtaları çalıştırmak ve bunlara ait servis istasyonları kurmak ve işletmek,

10 — Hâtıra eşyası imâl etmek veya ettirmek, satınalmak ve satmak,

11 — Müzelerle mutabakat halinde müzelerin propagandasına ve müze eserlerinin tanıtılmasına hizmet edecek neşriyat yapmak, biblolar, tablolar, albümler, karpotallar ve benzeri eşya imâl ettirmek ve satmak,

12 — Yabancı müessese ve firmalar ve turizm endüstrisi inşaat ve işletme şirketleriyle ortaklık ve iştirakler kurarak Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu hükümleri dairesinde işbirliği yapmak,

13 — Yerli ve yabancı, resmî veya hususî seyahat acentaları, nakliyat şirketleriyle münasebetler kurmak,

14 — Mevzularına giren işlerle alakalı sigortalar yapmak veya sigorta şirketlerine iştirak etmek,

15 — Turizmle ilgili diğer her nevi ticarî, sınaî ve malî işleri yapmak,

B) Bankacılık muameleleri :

1 — Turizm endüstrisi müessese ve işletmelerine lüzumlu kısa, orta ve uzun vâdeli krediler açmak,

2 — Sosyal turizmi tasarruf yoluyla kolaylaştıracak mevduat kabul etmek,

3 — Bankalar Kanunu hükümleri dairesinde her türlü banka muameleleri ile iştigal etmek ve mevduat kabul eylemek,

C) Banka yukarıda sayılan iş ve hizmetleri, doğrudan doğruya veya iştirakler kurarak veyahut kurulmuş ve kurulacak şirketlere katılmak veya finanse etmek veyahut icar veya isticar suretiyle yapar.»

Şimdi, Bankanın yapması öngörülen işler gözönüne alınırsa; karma bünyeli bir müessese olduğu anlaşılır. Bu hüviyetle Banka, turizm işletmelerini hem bizzat kurmakta, hem de işletmesini üzerine almaktadır.

Öteyandan, turizm endüstrisine lüzumlu herçeşit krediyi (kısa, orta ve uzun vâdeli) açmak da Bankaya görev olarak verilmiştir. Banka her türlü banka muameleleri ile iştigâl edip mevduat da kabul edebilecektir.

Yine, Bankanın bu hizmetleri iştirak suretiyle yapabileceği de işaret edilmiştir.

Şu halde, Turizm Bankası bir çeşit kalkınma bankası, yatırım bankası ve hatta bu bünyesi ile daha çok büyük bir «turizm işletmeleri topluluğu» görünüşündedir. Bunlar yetmezmiş gibi, bir de, «mevduat ve ticaret bankacılığı» yapmak hevesindedir.

Turizm Bankasının kuruluşundan bu yana başarısızlığını, daha doğuşunda aramak gereklidir. Amacı ve bu amaca varmak için seçtiği yollar bu kadar dağınık olan bir müessesenin başarıya varması esasen beklenemezdi. Nitekim, Turizm Bankası, kuruluşundan bu yana hep zarar etmiş; 1965 yılı sonunda bu zararlar toplamı 20.365.536 TL. ya ulaşmıştır. Banka 1965 yılında da 3.096.080 TL. zarardadır.

Yurdumuzda bir kısım iktisadi devlet teşekküllerinin belibaşlı başarısızlık sebebi böylesine karışık bir yapıya sahip olmaları veya kendi amaçlarını taşıyan işlere heveslenmeleridir. Bu hâl, banka adını taşıyan iktisadi devlet teşekküllerimizden çoğu için sözkonusudur ve sonuç; bankacılık sistemimizin karmaşık ve hatta içinden çıkılmaz bir çehre ile görünmesi şeklindedir.

Kanaatımızca, tüm bankacılık sistemimizde olduğu kadar, banka şeklindeki iktisadi devlet teşekküllerinin kendi amaçlarına yöneltilerek ve bu çığırdan sapmalarına imkân vermiyerek, devlet sektörü bankacılığımızın da berraklaşması, ihtisas bankacılığına yönelmesi isabetli bir tutum olacaktır. Ancak, bu suretle, elimizdeki hudutlu kaynakları heder etmeden, verimli şekilde kullanabiliriz.

Turizmin artan önemini, buna karşılık Turizm Bankasının başarısız kalışını dikkate alarak «Turizm İşletmeleri Kurumu Kanun Tasarısı» hazırlanmak istenmiştir. Hükümetten henüz Meclise geçmemiş bulunan bu kanun tasarısı, Kurumu bir iktisadi devlet teşekkülü olarak tescil etmektedir. Bunun dışında ise, yukarıda dokunduğumuz karmaşık bünyeye hiçbir yenilik getirmemektedir. Diğer bir özellik de, yeni kurumun finansman müessesesi olmak vasfının kaldırılmış olmasıdır.

III — Turizm Bankası Nasıl Bir Kuruluş Olmalıdır?

Turizm işletmeleri, kontrol ve murakabesi güç işletmelerdir. Sınai işletmelerde olduğu şekilde rahatlıkla, muhasebe usullerinden yararlanarak kontrol ve murakabeleri kabil olmaz.

Turizm, bünyesi icabı, devlet sektörüne değil, özel sektöre yakın ve yaraşır vaziyettedir. Devletin genel olarak başarılı bir işletmeci olmasındaki güçlükler bir yana, kontrol ve murakabe zorluğu, müşteriye yakın olma zorluğu, turizm işletmelerinde özel teşebbüse kayıtsız şartsız bir öncelik sağlayacak niteliktedir. Bu itibarla, devlet turizm sahasında bir «işletmeci» olmamalıdır. Ama, turizm işletmelerini elinden

geldiğince teşvik etmelidir. Bu, turizm işletmelerinin kredi ihtiyacını karşılamak, başkaca meseleleriyle uğraşmak suretiyle olur. Turizm işletmelerinin en ziyade ihtiyacı bulunan kredi şekli, orta ve uzun vadeli kredilerdir. Bunların iç piyasadan veya dış kaynaklardan temini, Turizm Bankasına bir görev olarak verilmelidir. Bu vasfı ile Turizm Bankası bir çeşit Kalkınma ve Yatırım Bankası hüviyetinde olacak demektir.

Öteyandan, böylece, sağlam bir malî bünyeye kavuşacak özel turizm işletmelerinin kısa vadeli kredi ihtiyaçlarının mutad şekilde ticaret bankalarınınca karşılanması mümkün ve tabiidir.

Yine, Turizm Bankasına, bir adım daha ileri giderek, özel sektörün kuracağı işletmelerde hissedar olmak yetki ve görevi de verilebilir, verilmelidir.

Kaynak temininde ise, mevduat kabulü yolu değil, öz sermayede genişlik, ticaret bankalarının tasarruf mevduatı artışlarından ayıracakları bir pay ile Turizm Bankasına yapacakları mevduat, nihayet yabancı kaynaklar esas alınmalıdır.

Yeri düşmüşken burada Türkiye'de turizmin gelişmesi için Osmanlı Bankası Genel Müdürü Reşat Aksan'ın bir teklifine işaret etmeden geçemeyeceğiz. Sayın Reşat Aksan, «bankacılığımızın bugünkü bünyesi mevduata verilen ikramiyelere tahammül edebildiğine göre, önemli bulunan hususun bu paraların memleket faydasına bir işe yatırılması olduğunu belirterek, meselâ turizm alanında yatırımlar yapacak büyük bir şirketin kurulmasını ve şirket hisse senetlerinin ise mevduat ikramiyesi olarak konulmasını» teklif etmektedir. (*)

Bu teklif, üzerinde işlendiği takdirde, (bir süre için) bizde de olumlu bir teklif gibi görünmektedir.

Bankanın, Hükümetin turizmin geliştirilmesi çabalarına özel müesseselere teknik ve idari bilgi sağlayarak, turizm alanında sermaye yatırımlarını teşvik etmek, Yurdun turizm imkânlarını araştırmak ve bu imkânların hizmete açılmasında yardımcı olmak suretiyle destek olması da tabiidir. Tasarladığımız tip de, turizme ait her çeşit alt yapı yatırımları bizzat devlet uhdesinde kalmaktadır.

Yukarıda yaptığımız açıklamalarla, çok aceleye geldiği anlaşılan «Turizm İşletmeleri Kurumu Kanun Tasarısı»nın temelinden bir gözden geçirmeye ihtiyacı olduğu ortadadır.

(*) Banka Dergisi, Ocak/1965 sayısı, Sahife: 5.

G REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLÂN KURUMU

**YURT İÇİ VE YURT DIŐI REKLÂMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR .**

Genel Müdüriük .

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon ; 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın: 30053)

İNGİLİZ LİRASININ DURUMU

AH Şakir AĞANOĞLU

İkinci Dünya savaşından sonra İngiltere, iktisadî durumunu gereği gibi düzene koyamamış ve harpten önceki malî gücünü kazanamamış bir memleket olarak görünmektedir. Bir taraftan harp tahribatını bertaraf etmek; yıkılmış şehirleri ve bölgeleri yeniden inşa etmek; fabrikaları ve istihsal müesseselerini kurmak; diğer taraftan, Britanya Adaları dışında, deniz aşırı ölkeleri içine alan İngiliz Komünvelli üzerinde, değişen şartlar altında İngilterenin taahhütlerini yerine getirmek, İngiliz ekonomisini güç taşıyabildiği çok ağır yükler altına koymuştur.

Kaç yüz yıldır İngiliz ekonomisi dış ticarete dayanmaktadır. Gıda maddelerile çeşitli sanayi hammaddelerini tedarik için sanayi mamullerini satmağa ve bunun için de dünya üzerinde geniş pazarlar bulmağa mecburdur. Halbuki, İkinci Dünya Savaşından sonra geçen yirmi yıl içersinde, birer birer bağımsızlıklarına kavuşarak İngiltereden ayrılan eski müstemlekelerle kendi iktisadî kalkınmaları için ciddi tedbirler arkasında olan Komünvelt memleketleri artık İngiltere için elverişli pazarlar olmaktan çıkmışlardır. Diğer yandan, Avrupada kurulan (Ortak Pazar) dolayısıyla gerek Avrupa üzerinde ve gerek Ortak Pazar memleketlerinin iş ve ticaret sahaları olan deniz aşırı ölkelerde, ezcümle Orta Doğu, Afrika hatta Asya'da İngiltere ciddi güçlüklerle karşılaşmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinin rekabeti karşısında Lâtin Amerika memleketlerine de girememektedir. NATO içinde müttefikî bulunduğu Amerikanın itirazlarına rağmen İngilterenin yıllarca evvel Rusya ve Çin gibi komünist ölkelerle ticaret imkânları araması ve bu memleketlerle ticarî ilişkiler kurması, içinde bulunduğu iktisadî zorlukların bir neticesidir.

Çok çeşitli ve ciddi tedbirlere rağmen, Harpten sonra İngilterenin dış tediye bilânçosu devamlı olarak aleyhte netice vermektedir. Bu halin esas sebebini İngiltere'nin sosyal ve iktisadî bünyesi teşkil ediyor. Harbin binbir meşakkatine katlanmış olan İngiliz halkı, harpten sonra, Be-

veridge Sosyal Güvenlik Plânında ifadesini bulmuş olan sağlam ve dinamik bir iktisadi bünyeye sahip olmak, devamlı iş bulmak, harpten öncekine nazaran daha yüksek bir hayat standardına kavuşmak ve geleceğe güvenle bakmak istiyor. Kilometre kareye 312 kişi isabet eden bir nüfus kalabalığına daha yüksek hayat standardı sağlayabilmek için ise, İngilterenin ihracat ticaretini, harpten evvelkine nisbetle ve 1938 fiyatlarıyla, en az % 50 artırması gerekmektedir. Halbuki, dış şartlar gibi İngilterenin iç bünyesi de dış ticaretin ve tediye müvazenesinin memleket lehine dönmesine imkân vermemektedir. İngiliz lirasının değerini etkileyen bu hal İngiliz hükümetini olduğu kadar, iktisadi faaliyetlerinin temelini milletlerarası ticaret teşkil eden diğer belli başlı sanayi memleketlerini de çok önemli bir malî mesele karşısında bırakmaktadır.

İngiltere, kalabalık nüfusu beslemek için, geçmiş yıllardakinden daha fazla ölçülerde gıda maddeleri ithal etmeğe mecbur bulunuyor. İstihlak maddelerinin, kalori itibarile üçte ikisini ve kıymet itibarile yarısını haricтен getirmektedir. Britanya adalarında yaşayan nüfusun beş milyondan az olduğu onyedinci asır sonları ve onsekizinci asır başlarında da İngiltere bir kısım yiyecek maddelerini Avrupadan ve başka yerlerden alırdı. Ancak, o zamanlar, ziraata elverişli arazinin hemen yarısı kültüre açılmamıştı. Ziraat basit usullerle yapılırdı ve verim azdı. Onsekizinci yüz yılda, bir taraftan küçük el ve tezgâh sanatları yerini buhar ve su kuvvetlerinden faydalanan büyük sanayi alırken; diğer taraftan, sanayi etrafında toplanan kalabalığı beslemek için de tarımda gerekli reformlar yapılmış ve ziraatın verimi artırılmıştır. Bugün, İngiliz adaları üzerinde ziraata elverişli arazinin tamamı devamlı olarak işlenmektedir. Yüz yıldan fazla bir zamandır suni gübre istimal edilmekte ve tarım sahaları marjinal verim esasına göre muayyen konulara tahsis edilmektedir. Faaliyetlerin çoğu süt, yumurta ve et istihsaline de geniş yer verilmektedir. Ancak, nüfus başına iki dönümü geçmiyen ziraat arazisinin darlığı kadar iklim şartlarının yetersiz olması sebepleriyle İngiltere et, hububat, meyve ve sebze ihtiyaçlarının büyük kısmını ithal etmeğe mecbur bulunuyor. Dış ticarete İngilterenin başlıca kaygısını gıda maddeleri bedellerini karşılamak teşkil ediyor. Halkın sıhhati ve hayatı demek olan gıda maddelerinde kısıntı yapamamak durumu karşısında, önemli bir tediye konusu olan askeri masrafların azaltılması üzerinde duruluyor. Düşünülen tedbirler, İngiltere dışındaki silâhlı kuvvetlerin masraflarında, 1966-1967 devresinde en az 100 milyon Sterlin tasarrufu hedef tutmaktadır. İngilterenin Avrupada Batı Almanyada, Akdenizde Cebelitarık, Malta ve Kıbrısta, Hind Okyanusu çevresinde Aden ve Malasya'da kuvvetleri bulunmaktadır. Asyadaki birliklerin azaltılması, o böl-

gedeki nazik durum dolayısıyla uygun bulunmuyor. Aden ve çevresindeki kuvvet mevcutları ise asgari ölçülere indirilmiştir. Akdeniz üstlerindeki birliklerin mevcutlarında da daha fazla bir tasarruf düşünülemez. Münakaşa edilebilen yalnız Almanyada Rein bölgesindeki üç tümenlik İngiliz birlikleridir. Bu birliklerin yıllık masrafları 94 Milyon Sterline balığ olmaktadır. Ancak, Batı Almanya ile mevcut anlaşmaya göre bu masrafların 54 Milyon Sterlini Bon hükümeti tarafından karşılanmaktadır. Alman hükümeti ise 1967 Martından sonra, bu masrafların ancak cüz'i bir kısmına iştirâk edebileceğini ifade etmiştir. İngiltere, iktisadî, ve malî mülâhazalarla bu gün, Batı Almanyada Belçika ve Hollandanın bulundurdıkları birliklere tekâbül eden miktardaki kuvvetlerini çekip çekmemekte siyasî bir tereddüt göstermektedir. Ve her halükârda Batı Alman hükümetinin masraflara iştirakini ısrarla istemektedir.

Yine dış tediye güçlükleri doğuran önemli bir konu olarak İngiliz Hükümeti, dış seyahat döviz tahsislerini şahıs başına, yıllık 250 Sterlinden 50 Sterline indirmiştir. Sıcak iklime ve güneşe çıkmak ihtiyacile her yıl dört beş milyon İngiliz, Avrupaya ve Akdeniz memleketlerine tatlilerini geçirmeğe gitmektedir. Halkın kültür, dinlenme ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanması demek olan bu dış seyahatleri tamamen önlemek düşünülemezine göre, şahıs başına tahsis edilen yıllık döviz miktarında bu kısıntı, İngilterenin malî sıkıntılarının çok açık bir ifadesidir.

Tediye muvazenesinde aleyhe olan durumu düzeltmemekte âmil olan hususların en önemlisi, yukarıda temas edildiği gibi ihracatın yeteri kadar artırılmamasıdır. Buna sebep de İngiliz sınaî mamullerinin pahalı oluşudur. İngiliz mallarının pahalılığı ise, bunların üstün vasıflı olmaları kadar istihsal maliyetlerinin yüksek bulunmasından ileri gelmektedir.

İngiltere harpten sonra sanayiini diğer memleketlerde olduğu kadar modern hale getirememiş, istihsal tekniğini, maliyetleri düşürecek tarzda geliştirememiştir. Bunun en açık örneğini demir-çelik endüstrisi teşkil etmektedir. Bugün, ithal malı pik demirin tonu İngiliz piyasasında 53.20 Dolara satılabilirken, İngilterede istihsal edilen pik demirin tonu 72.80 Dolara satılmaktadır. Bu hal, İngiliz demir-çelik fabrikalarının eski işletmeler olmalarından, hemen hepsinin limanlardan içerlerde kurulmuş ve istihsal maliyetlerinin yüksek bulunmasından ileri gelmektedir. Demir ve çelik maliyetlerinin yükseklığı pek çok sanayi maliyetlerine de tesir etmektedir. Harpten sonra, iş başına gelen Attlee başkanlığındaki İşçi Partisi hükümeti tarafından devletleştirilen demir-çelik endüstrisi bir devre sonra iş başına gelen Muhafazakâr Parti tarafından

1953 de özel sektöre iade edilmişti. Fakat, geçen zaman içinde bu endüstride hiçbir yenilik yapılamamış ve maliyetler düşürülemedi. Bugün, tek mil endüstrinin temeli sayılan demir-çelik endüstrisinin bulunduğu halde bırakılmaması ve mutlaka modernize edilmesi ekonominin temel konularından biri olarak görülmekte ve özel teşebbüs elinde lüzumlu yatırımların yapılamaması karşısında bu sanayi devletin zaruri olduğu tezi savunulmaktadır. Bu maksatla Parlamente bir kanun tasarısı getirilmiştir. Özel sektör elinde bulunan on dört demir-çelik fabrikasının Devletçe satın alınması istenmekte ve bunun için de 1,388 Milyar Dolar tutarında bir tahsisat talep edilmektedir. Ancak, Devlet tarafından satın alındıktan sonra, tedricen de olsa yenilenme ihtiyacında olan bu endüstriye daha milyarlar yatırılması gerekmektedir. Halbuki, mali sıkıntılar içerisinde bulunan bir hükümetin bu ağır yük altından kalkabileceği şüphe ile karşılanmakta ve İngiliz demir-çelik endüstrisinin daha yıllarca hercümerç içerisinde kalacağı ileri sürülmektedir.

İhracatın yetersizliğinin yanı sıra, İngiltere dış tediye müvazenesinde gelir azalmasına tesir eden âmillerden diğeri de yabancı ülkelerdeki İngiliz sermaye yatırımlarının azalmış olması ve her yıl dış tediye bilançosunun aktifinde yer alan sermaye gelirlerinin kaybolmaya yüz tutmuş bulunmasıdır. Meselâ, İkinci Dünya Savaşına gelinceye kadar Arjantin Demiryolları, İngiliz sermayedarlarının malı idi. Bu işletmenin yıllık temettüü ile Arjantinden et mübayaası edilir ve İngilterenin ihtiyacının büyük bir kısmı karşılanırdı. Harpten sonra Arjantin Demiryollarını Arjantin Hükümeti satın almış ve İngiliz sermayesini bu sahadan çekilmiştir.

İngiliz dış ticaretinde tediye güçlükleri belirledikçe İngiliz lirasının kıymeti sarsıntı geçirmektedir. 1964 yılı Kasım ayı içinde Sterlinin maruz kaldığı sıkıntı, o zaman, New York'tan Tokyo'ya kadar belli başlı mali merkezlerde yapılan çok acele temaslar neticesinde İngiltereye 3 Milyar Dolar kredi sağlanmak suretile önlenmişti. Bu defa, bilhassa, Haziran ve Temmuz 1966 ayları içerisinde kırkbeş gün devam eden deniz adamları grevi dolayısıyla İngiltere dış tediye bilançosu yine büyük bir sarsıntı geçirmiş; yalnız Haziran ayında 100 Milyon Sterlin açık vermiştir. Bu yüzden İngiliz lirasının değeri, son yirmi ay içinde en zayıf noktaya düşmüştür. Para kıymetindeki düşüşü durdurmak ve daha yüksek faiz ve temettü sağlayan memleketlere doğru İngiltereden kısa vadeli sermaye akışını önlemek maksadile, Temmuz 1966 ayı ortalarında İngiltere Bankası (İngiliz Merkez Bankasıdır) reeskont faizini % 6 dan % 7 nisbetine yükseltmiş ve ticari bankaların mevduat karşılıkları olarak İngiltere Bankasına yatırdıkları meblağları iki misline çı-

karmaları mecburiyeti koymuştur. Piyasadan yüz milyon Sterlin çekilmesini icabettiren bu karar ticarî kredi sahasında güçlükleri artırmış ve bankaların ticarî kredilere tatbik ettikleri faiz nisbetinin % 8 e çıkmasında âmil olmuştur.

Bir taraftan dış tediyeleri azaltıcı tedbirler; diğer taraftan İngiltere Bankasının kararları, İngiliz lirasını içinde bulunduğu buhrandan belki geçici olarak kurtaracaktır. Lâkin, İngilterenin iktisadi bünyesindeki zorluklar dolayısıyla Sterlin'in zaman zaman yeni sarsıntılara maruz kalması kaçınılmaz hadiseler olarak görülmektedir. Sterlin'in bu durumu ise İngiltereyi olduğu kadar Dünya ticaretinin % 80 nini elinde bulunduran ve milletlerarası malî münasebetlerde başlıca ölçü ve tediyeye vasıtaları olarak yer alan (altın, dolar ve Sterlin) rezervlerinin % 80 ni ne sahip olan Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Kanada, İtalya, Batı Almanya, Hollanda, Belçika ve İsveç gibi sanayici ve tüccar memleketleri de düşündürmektedir.

**BOL ve
YUMUŞATICI
KÖPÜK**
rahat bir traş
temin eder

Pertev Traş
Sabunu

**En iyi traş
sabunudur**

BANKACILIKDA EMNİYET VE RİSK UNSURU (*)

Hikmet KEYMAN

II — BANKA RİSKİNİN HUDUT VE ŞUMULÜ, ÖNLEYİCİ VE AZALTICI TEDBİRLER :

Bilindiği gibi kredi alan ve satan bankalar mevduattan sağladıkları döner kaynaklarının hayatiyetini muhafaza ve idame eyleyen bir disponibülite ve kredi sistem ve siyaseti içinde firma ve müşterilerinin varlık ve iş güçleriyle moralitelerini tetkik ve tahlil ederek, objektif ve sübjektif unsurlarını ölçerek, kredi değerliliklerini tayin ve tesbit ederek kendilerini açık, kefâletli ve teminatlı kredi şekillerinden birini temsil eyleyen senet iskonto ve iştirası, avans ve hesabı cari küşadı suretiyle mutad ve cari kredi açma ve kullandırma usul ve şekilleri dairesinde kredilendirirler; işletme sermayesi noksanlarını tamamlarlar. Bankalar müşterilerine kredi kullandırırken hem firmaların mali durumlarını ve ticarî faaliyetlerini, hem de genel olarak piyasa ve konjonktür durumlarını da incelemek ve izlemek suretiyle kredi açma ve kullandırma uygulamalarını büyük bir dikkat ve itina ile yürütürler.

Yukarıda kaynaklarıyla nedenlerini ve çeşitlerini, mahiyetiyle banka faaliyetindeki varlık ve önemini anlatmaya çalıştığımız banka riskinin hudut ve şumulü; kredi lehdarına, kredinin konusuna ve çeşidine, iktisadî konjonktüre ve riski önleyici ve azaltıcı olarak alınan tedbirlerin derecesine bağlıdır.

I — BANKA RİSKİNİN HUDUT VE ŞUMULÜ :

a — Kredi lehdarının etkisi :

Kaynağını kredi lehdarı teşkil eyleyen veya kredi lehdarından doğan ferdi riskin hudut ve şumulü; kredi lehdarının kredi değerliliğini

(*) Bu etüdün önceki kısmı Ağustos/1966 sayımızda yayınlanmıştır.

gösteren objektif ve sübjektif unsurların muhassalasına bağlıdır. Fakat her birinin etkisi farklıdır.

Lehdarın objektif kredi değerliliği varlık durumu ile ölçülür ve müşterinin varlığı ile kredisi arasındaki etki ve ilişkiyi gösterir. Seyyâl olmasına rağmen, banka tarafından dikkatli ve nüfuzlu olarak yapılacak bir istihbarat ile oldukça doğru olarak tayini mümkündür. Ancak kredinin sübjektif unsurunu teşkil eyleyen müşterinin ahlâki durumu ile iş kabiliyetinin muhassalası olan değerlilik; müşterinin dürist çalışma ve borç ödeme ahlâkıyla teşebbüsü başarıya ulaştıracak âmil, kredi riskinin hudut ve şumulü bakımından daha önemlidir. Objektif değerlilik feda edilmemekle beraber, krediyi alan müşterinin iş teki başarılılığı ve krediyi iyi bir şekilde kullanması, kredi riskini o nisbette azaltan pek önemli bir faktördür.

Şu halde, bankalar, müşterilerini daima moraliteleri ve iş kabiliyetleri iyi firmalar arasından seçmek ve buna çok dikkat etmek mecburiyetindedir. Bankaların başarılı müşterilere daha müsait imkânlar göstermeleri faydalı bir tutumdur.

Netice olarak kredinin lehdarından doğan ferdi riskin hudut ve şumulü; bankanın müşterisinin kredi değerliliğini iyi ölçüp izlemesine ve müşterinin başarılı bir firma olmasına sıkı sıkıya bağlıdır.

b — Kredi konusunun ve çeşidinin etkisi :

Kredi riskinin hudut ve şumulünde kredinin konusunun ve çeşidinin etkisi vardır. Bu ilkelere göre, bankaca kredilendirilecek ticarî işlemin her şeyden evvel spekülâtif nitelik taşımayan gerçek ve normal bir ticarî muamele olması esastır.. Bankacılıkta iskonto, iştirâ ve avansa kabul edilecek senetler hiçbir zaman hatır senedi olmamalıdır. Bu gibi muameleler tabiatıyla vadelerinde tahsil ve tasfiye edilemiyerek banka alacağını dondurur; bankayı riske götürür. Diğer taraftan, bankaların senet iskonto ve iştirâsı, avans ve hesabı cari küşâdı şeklinde yaptıkları işlemlerin gerek iktisadi ve ticarî mahiyetleri, gerek müşterilerin işletme değeri dışında açık, kefâletli ve teminatlı kredi olmak üzere dayandığı esaslara göre, kredi çeşitlerinin de banka riski üzerinde tesiri vardır ve önemlidir. Müşterilere kredi küşad ve işlem neveleri intihap ve tercih olunur, banka riski incelenirken, bu iki faktörü ve tesir derecesini de araştırmak ve gözönünde bulundurmamak icabettir.

1 — Teminatlı krediler ve işlemler :

Bankacılıkta mutad ve cari teminatlı kredi ve işlemler; dökümanter muamelelerle emtia ve senet mukabili avans muameleleridir. Bu iş-

lemler, kredi lehdar ve imza sahiplerinin tesbitinde hataya düşülmesi muhtemel ve mahiyetleri itibariyle de seyyal olan işletme değerine dayanan açık, imza mukabili kredilerden farklı ve rüçhanlı bir öndeğer ve karşılığa istinâd eylemesi itibariyle sağlamlık arzeyeleyen, risk ihtimâli daha zayıf muamelelerden sayılır. Bununla beraber bünyelerinde kredinin ayrılmaz unsuru riski daima muhafaza ederler. Fakat her birinin taşıdığı risk de, mahiyetlerine göre birbirinden farklıdır.

Çeşitli teminata dayanan avâns işlemleri, açık ve imza mukabili kredilerden daha emniyetli ve riskten masun muameleler olarak görünmelerine rağmen, mahiyetlerine göre kendilerine mahsus bir takım özel riskleri de taşırlar. Emtia karşılığı avâns muamelelerinde kredinin spekülâtif bir işleme istinad eylemesi ve fiat temevvüçleri, bilhassa riski doğuracak nedenlerdir. Bu itibarla emtia avânslarında rehnin ve muamelelerin mahiyet ve evsafını, borsaları ve konjonktürü iyice incelemek ve ızlemek, kuvvetli ve normal marjlara dayanmak lâzımdır. Memleketimizde tüccarlararası senetli işlemler çok genişlemiştir. Bankalara da o nisbette fazla senet arz ve tevdi olunmaktadır. Hakiki satışları temsil eden müşteri senetleri de bankalarımızca büyük bir rağbete mazhar olmakta, bu müşterilere müsait ve tercihli kredi limitleri açılmakta ve kullanılmaktadır. Kredilendirilen ticari işlemin bekleme safhasını geçirip tahsil ve tasfiye safhasına intikâl eylemiş olması itibariyle normal ve mergup işlemler sırasındadır. Avânsları, teminatı satılamayan stokların paravan firmalara ait senetleri olmadıkça, alım satım normal gidip vadelerinde muntazaman ödendikçe, piyasa ve konjonktür müsait gittikçe tercihli banka işlemleri arasında mütalâa eylemek caizdir.

Satılmış emtia rehnine istinat eyleyen vesikalı muameleler bankaların en emniyetli kredi işlemlerini teşkil eder; ancak, ibrazlı ve vadeli olmaları ve hususiyle emtianın tesellümündeki ihtilâflar dolayısıyla bazı riskler melhuz olmakla beraber, bankalar bu muameleleri çok cüzi marjlarla tercihli olarak yaparlar.

Bu sahada teminatın kabulünde rehnin tesis, muhafaza ve idâmesinde düşülen bazı iktisadî ve teknik hatalar yüzünden teminattan tam faydalanılacağı umulan bir günde nahoş bir sürprizle karşılaşıldığı da, çok kere vakidir. Bu suretle aksayan teminata dayanan kredi bazan açık krediden fazla bir tehlike doğurabilir. Bu itibarla tecrübeli ve tedbirli bankacılar, her şeye rağmen teminatın firmanın moralite ve varlığı ile olan ilişkisini hiçbir zaman unutmazlar. Rehnin arzedebileceği gizli muhatarayı evvelden his ve keşfederek, gösterilen teminata nazaran çok sağlam farzedilen muameleleri reddettikleri vakidir. Binaenaleyh iyi bir

kacı teminatlı muameleleri her yönden iyi bir şekilde incelemeli ve bil-hassa rehin formalitelerini tam ve eksizsik olarak yapmayı ihmal etmemelidir.

2 — Kefâletli ve imza mukabili krediler :

Kefâletli ve imza mukabili krediler senet iskonto ve iştirası ile imza veya kefâlet karşılıklı borçlu cari hesaplardır. Karşılıkları genellikle, işlemin ticarî ve iktisadî mahiyetiyle imza sahiplerinin işletme değerine bağlıdır.

İktisadî ve ticarî hayat ve iş aleminde mal alım ve satımı ile borçların teşviyesine hizmet eyleyen ticarî senetlerin iskonto ve iştirası; bu senetlerin hakiki bir mal ve alacağı temsil eylemeleri, vadelerinin kısa olması ve merkez bankalarınca da reeskonta kabul edilebilmeleri dolayısıyla bankaların ötedenberi rağbet eyledikleri kısa vadeli bir kredi ve plasman konusudur. Böylece bankalar, kısa vadeli kaynaklarını emniyet ve seyyaliyeti haiz bu muamelelerde kullanmak imkânına sahip olur ve tercih ederler.

Bu senetler, mal ve alacağı temsil eylemeleri itibariyle normal piyasa şartları içinde risk ihtimâli galip olmayan bankacılık işlemleridir. Hatır senedi oldukları takdirde ise risk ihtimâlleri o nisbette artar. Memleketimizde tedavül eyleyen senetlerin bir kısmı bu niteliktedir. Ticarî teamül, örf ve âdet icabı bir kısmı da, bazı firmaların senet iskontosu mekanizmasıyla bankalardan müşterek imzalı bonolarla müşterek ve müteselsil borçlu ve kefil olarak girişecekleri ticarî işlemlerde kullanılmak üzere aldıkları kredileri temsil eyleyen senetlerdir. Ve adetâ imza ve kefâlet karşılıklı kısa vadeli ve sınırlı, muvazaalı bir borçlu cari hesap mahiyetindedir. Ekseriyetle tecdit de görürler. Emniyetleri kredi lehdar ve imza sahiplerinin kredi değerliliğine bağlı olup, risk ihtimali yukarıda sözü edilen senetlere nazaran bittabi daha fazladır. Esasen bankalarda tahsilleri geciken veya donan ticarî senetler de ekseriyetle bunlardır. Bankaların bu gibi muamelelere nazarî olarak rağbet eylememeleri icapederse de, memlektimizdeki ticarî örf ve âdetler buna muvazi cari bankacılık usul ve işlemleri, bu gibi talep ve muameleleri red eylemeğe de müsaid değildir. Ancak bu gibi müşterilerin kredi değerlilikleriyle ödeme güçlerinin, ticarî işlem ve faaliyetlerinin iyice istihbar ve tetkik olunması lâzımdır.

3 — Açık krediler, borçlu cari hesaplar :

Bankalarda açık krediyi temsil eyleyen tek imzalı ticarî senetler üzerine yapılan iştiralarla açık borçlu cari hesaplar, önemli banka riskini taşıyan başlıca işlemlerdir. Bankacılık âleminde; istihbarat, inceleme

ve değerlendirmeler ne kadar dikkatle yapılırsa yapılsın, müşterinin işletme değerine dayanan açık krediler adetâ karşılıksız emiyona tekâbül eden en muhataralı kredi olarak nitelenmektedir. Bu itibarla, bankalar bu kredileri ancak muteber müşterilerine istigna ile açarlar. Açarken ve kullandırırken çok dikkatli ve ihtiyatlı davranırlar. Açık kredi mahiyetindeki tek imzalı senetler gerçek ticarî işlemlerden doğduka, iktisadi ve ticarî duruma bağı normal riski taşırlar. Açık borçlu cari hesaplar ise, en önemli banka risklerinin toplandığı en kritik hesaplardır. Hatta kefalet üzerine olsa dahi imza karşılığı borçlu cari hesaplar da, banka riskinin her zaman sözkonusu olduğı hesaplardır. Gerek açık, gerek imza mukabili borçlu cari hesaplarda ferdi riskler en önemli yeri kapsar. Binaenaleyh bankalar bu çeşit hesap ve kredileri açarken çok titiz ve dikkatli davranırlar. Başlangıçta müşteriler bankalardan geçici veya sınırlı olarak borçlu cari hesap kredisi isterler; fakat zamanla bu kredi ve hesaplar büyür, birbirini kovalar, bankanın elini kolunu bağlar, tasfiyeleri de güçleşir. Bu gibi hesap ve kredilerin büyümesi ve sermayeleşmesi, sonunda bankaları ekseriyetle iştirâke de zorlar veya bu gibi hesaplar, sonunda iştirâkle tasfiye edilebilir.

Gerek avans, gerek açık, kefaletli ve teminatlı kredi şekillerinden söz edilsin; banka müşterileri daha ziyade cari hesap şeklindeki kredileri tercih ederler. Nitekim bankaların portföy muameleleri de zamanla azalmaktadır. Büyük firmalar, bir bankada açık cari hesap kredisi olmayan bir müşteriye o bankanın kredi açtığını dahi kabul etmezler.

Bu gibi cari hesap kredilerinin nevilerine göre belirttiğimiz riskleri arasında; ticarî portföy gibi devir kabiliyetleri olmadığından, olağanüstü hallerde bir nevi likidite riskinin mevcudiyetini de düşünmek kabildir.

**

Aşağıda bankalarımızın 1964 sonu kredi ve plâsman toplamı; hususî kanunlarla kurulmuş bankalar, diğ er millî bankalar ve yabancı bankalar gruplarıyla senetler cüzdanı, avanslar ve borçlu cari hesaplar bölümü üzerinden her birinin tutar ve nisbetleri ayrı ayrı gösterilmiştir.

	Diğ er Millî Bankalar		Hususi Kanunlarla Kurulmuş B.		Yabancı Bankalar		Toplam	
		%		%		%		%
Senetler Cüzdanı	802	19,75	369	7,88	63	9,95	1,234	13,18
Avanslar	198	4,85	778	16,62	348	55,05	1,324	14,12
Borçlu Cari Hesaplar	3,074	75,40	3,536	75,50	221	35,—	6,831	72,70
	<u>4,074</u>		<u>4,683</u>		<u>632</u>		<u>9,389</u>	

Hususi kanunlarla kurulmuş bankalarla diğer milli bankalarda kredi ve plasmanların sıklet merkezini borçlu cari hesaplar, yabancı bankalarda da avanslar teşkil eylemektedir. (*)

c. — İktisadi hayat ve konjonktürün etkisi :

Genel olarak piyasa ve konjonktür hareketlerinin genel veçhesiyle seyrinin, bankaların kredi siyaset ve tatbikat ve sonuçları üzerinde tesir ve akisleri olduğu malûmdur.

Bankaların kredi ve plasman konularını teşkil eyleyen iktisadi ve ticari faaliyetler ve bunlarda vukua gelen değişiklik, düzensizlikler ve gayri müsaide konjonktür hareketlerinin banka riskinin iktisadi kaynak ve amillerini vücuda getirdiğini de yukarıda belirtmiştik.

Bu itibarla banka riskinin vukuu ile hudut ve şumulü, konjonktür hareketlerindeki düzensizliklerin mahiyet ve veçhesine, gelişme ve genişleme derecelerine bağlıdır. Bu sebeblerle bankacı, kredi siyaset ve tatbikatında, piyasa ve konjonktür durumu ile istikbâldeki gelişme seyrinin, istikâmet ve veçhesini evvelden tetkik ve tahmin ederek ona göre hareket etmek, tedbir almak zorunluğundadır.

d. — Riski önleyici ve azaltıcı olarak alınan tedbirlerin etkisi :

Banka riskinin hudut ve şumulüne müessir olan âmillerden biri de, bankaların riski önleyici olarak vakit ve zamanında, hâl ve vaziyetin icabına göre gereken tedbirleri almış olup olamamalıdır. Gerçekten de bilgi ve tecrübeye sahip tedbirli ve basiretli bir bankacının aldığı tedbirlerin, riski önlemek hususunda esaslı rol ve tesiri vardır. Bu itibarla yazımızın bu bahsini bankacılıkta alınabilecek riski önleyici ve azaltıcı tedbirlerden söz ederek bitireceğiz.

II — BANKALARDA RİSKİ ÖNLEYİCİ VE AZALTICI TEDBİRLER :

Yukarıda riskin, kredinin ve bankacılık faaliyetinin ayrılmaz ve pek önemli bir unsuru olduğunu ve riskin hudut ve şumulünün riski önleyici ve azaltıcı olarak alınan tedbirlere de bağlı bulunduğunu belirtmiştik. Bu itibarla, modern ve rasyonel bir bankacılığı ve iyi bir bankacıyı karakterize eden nitelik, risk anlayışı ve duygusu, riski önleyici ve azaltıcı tedbirler alabilme kabiliyet ve gücüdür demek doğru bir tanımdır.

(*) Bir kısım bankalarımızın bazı avans muamelelerini, hesabı cari şeklinde işleyişine bakarak borçlu cari hesaplar gurubunda muhasebeleştirdikleri zannındayım. Bu doğru değildir. Hesabın kullanım ve işleme şekli kredinin vasfını değiştiremez. Bu takdirde avans muamelelerinin nisbeti bankalarımızda daha fazla tutacaktır.

Bankacılıkta riski ortadan kaldırmak mümkün olmadığını göre, tutulacak ve izlenecek yol, riski kabil olduğu kadar önleyici ve azaltıcı tedbirleri alabilmektir.

Modern ve rasyonel bankacılıkta, plasman ve kredi usullerinin uygulandığı günümüzde de riski dağıtmak esasına dayanan klâsik bankacılık kuralı elan cari olmakla beraber, bunu tamamlayıcı ve kuvvetlendirici bir çok rasyonel ve şumullü tedbirler de vardır. Hatta diyebiliriz ki, iyi bir bankacının çalışmaları, riski önleyici ve azaltıcı tedbirlere matuftur veya bu tedbirlerden ibarettir.

Yukarıda her bahiste yeri düştükçe konuyu ilgilendiren riski önleyici ve azaltıcı tedbirlerden de söz ettik. Şimdi burada bankacılıkta riski önleyici ve azaltıcı olarak alınabilecek tedbirlerden genel olarak sözeceğiz.

Bu konuda alınabilecek tedbirleri: a) Genel tedbirler, b) Özel tedbirler olarak iki safhada mütalâa ederek esaslarını açıklamaya ve belirtmeğe çalışacağız.

a) Genel tedbirler :

Yukarıda riski dağıtmak sanatı olarak tanımladığımız bankacılık çalışmalarının riski önleyici ve azaltıcı olarak alınabilecek tedbirlere matuf bulunduğunu veya tedbirlerden ibaret olduğunu belirtmiştik. Bu hareket noktasına göre sözkonusu edeceğimiz genel tedbirlerin konu ve kapsamı, bittabi biraz şumullü olacaktır.

Bankaların yönetim kurulunun üyelerine kadar her kademedeki yönetici personelin, bankacılıkta yerlerinin gerektirdiği bilgi ve tecrübeye sahip kişiler olması, yetersiz bulunmamaları esastır. Zira bir teşebbüsü başarıya götürece ana faktör, iş gücü ve kalitesidir.

Bankaların memleket ekonomisine, müşteri ihtiyaçlarına uygun ve yararlı makul bir kredi siyaset ve tatbikatı olmalı, daima günün icap ve ihtiyaçlarına göre ayarlanmalıdır. Milli bankacılığın kredi siyaseti bunu âmirdir.

Böyle bir kredi siyaset ve tatbikatını düzenleyip yürütebilecek makul ve mazbut bir kredi mevzuatı bulunmalı, kredi uygulama ve yönetimi bir iş programıyla düzenlenmelidir.

Mevzuat üzerinde günün ihtiyaç ve şartlarına cevap verebilecek tedbirler vaktinde alınmalıdır.

İş programlarında yeterli ve emniyetli bir kaza ve disponibilitate sistemi kurulmalı, bankanın kredi gücü; kaynak ve imkânlarının cins ve

nevileri ve vadeleri itibariyle doğru olarak hesaplanmalı, plasmanlar memleket ekonomisi ve müşteri ihtiyaçlarına ve bankacılık kurallarına göre düzenli bir şekilde dağıtılmalıdır.

İktisadi ve siyasi hayat ve faaliyet, olaylar, piyasa ve konjonktür hareketleri, Merkez Bankası ve Banka Kredileri Düzenleme komitesi kararları, borsalar ve hatta Devlet Maliyesi gibi konu ve faktörler üzerinde esaslı iktisadi, mali araştırma ve incelemeler yapılarak, kredi siyaset ve tatbikatına, bu verilere göre normal bir düzen ve istikâmet vermeğe çalışılmalıdır. Yukarıda belirttiğimiz üzere, bu konu bankalar için çok önemlidir. Büyük bankalar bu alanda teşkilatlanmak gücüne sahip oldukları halde, orta ve küçük bankalar bu imkândan yoksun bulunmaktadırlar. Milli bankacılığımızın emniyet ve inkişafı bakımından Bankalar Birliğinin bankalara; piyasa ve konjonktür hareketleri üzerinde inceleme ve tahliller yaparak bilgi vermesi hususu üzerinde durulması düşüncesindeyim.

Bankaların faaliyeti ve doğan riskler üzerine ilmi ve objektif esaslara dayanan işletme tahlilleri yaparak her nevi riskleri gösterecek risk istatistikleri çıkarılmalıdır. Bu husus bankacılıkta çok önemli ve enteresan bir konudur. Amerikan, İngiliz ve Alman bankaları maliyet ve randıman hesaplarında olduğu gibi, risk istatistikleri ve hesaplamalarına da fazla önem vermekte, bu konuda çok ileri gitmiş bulunmaktadırlar.

Genel Müdürlüklerce şubelerin plasman ve müşteri risklerinin yakından izlenmesi incelenmesi esastır. Bilhassa büyük, önemli veya özellik taşıyan krediler de, müfettişler marifetiyle özel olarak inceletirilmeli ve bu gibi kredilerin harekâtı daha kısa sürelerce merkeze bildirilmelidir.

Genel olarak faaliyetlerinde yukarıda saydığımız tedbirleri alan bankalar diğer yandan, plasmanlarını dağıtır, kredilerini açar ve kullanırken, iktisadi hayat ve faaliyet, piyasa ve konjonktür ne kadar düzgün ve sağlam, fiatlar kâr getirici, geleceğe ait tahminler müsait, müteşebbis açılacak krediye lâıyk, faaliyeti tatminkâr olursa olsun; bankacı, riskin tevzi ve tahdidini sağlayan klâsik bankacılık kuralına da uymak ve savsamamak zorunluğundadır.

Bankalarda riski dağıtmak ve tahdit eylemekten maksat; daha geniş müşteri kitlesini kredilendirmek, plasmanlarını, değişik bölge ve piyasalara, çeşitli iktisadi ve ticari konulara dağıtmak, açık, kefâetli ve teminatlı olmak üzere, çeşitli kredi nevilerinde kullanmaktır. Daha etraflı bir ifade ile bankaların plâsman ve kredilerini;

- 1 — Muamele hacmi (bir müşteriye açılan kredi miktarı)
- 2 — Kredi konusu (İktisadi ve ticari branşlar)
- 3 — Kredi çeşidi (açık, kefâletli ve teminatlı)
- 4 — Dağıtım yeri (İktisadi veya coğrafi bölge)

gibi çeşitli yönlerden bölmek ve dağıtmak suretiyle, kırılmasını istemiyorsan yumurtalarının hepsinin aynı sepete konmamasını tavsiye eyleyen ata sözünden, büyük rakkamlar kanunundan faydalanarak risk birimini küçültüp yekdiğeriyle nötralize ederek doğacak muhatarayı azaltmaya ve izaleye çalışmaktır. Gerçekten de bu, ötedenberi gelen uygulamalarda büyük faydaları görülen ana kuraldır.

Yukarıdaki esaslara göre riskin tevzi ve tahdidini öngören bankacılıktır;

A — Plâsmanlar, iktisadi ve ticari durum, ihtiyaç ve talep, bankacılık kuralları gözönünde bulundurularak iktisadi ve ticari bölgelere, piyasalara, kredi konularına ve kredi çeşitlerine göre ayrı ayrı dağıtılır. Ve her şubeye kredi konusu, çeşidi ve limitleri gösterilerek muayyen miktarlarda plâsmanlar tahsis olunur. Şubeler de bu plâsmanları belirlenen esaslar dairesinde kullanırlar. Ve böylece tatbikatta plâsmanlar telsül eden çok yönlü bir dağıtım mekanizmasına dayanmış olur.

Ancak muhtelif şubelere, kredi konularına ve çeşitlerine ayrılan plâsmanların seyyalîyet ve istismarını sağlamak üzere, bu tevzi ve tahditlerde bir esneklik gerektiğinden, bir yerde kullanılamıyan plâsmanların, talep ihtiyaç ve istismar durumları gözönünde bulundurularak, diğer şubelerde, konu ve muamelelerde kullanılması caiz ise de, yukarıda belirttiğimiz özellik ve taşıdıkları risk itibarıyla bankaca açık kredi ve tek imzalı muamelelere ve kısa vadeli bankacılık işlemlerine tahsis edilen plâsmanların aşılması risk bakımından doğru değildir. Öteki işlem ve konularda yapılacak aktarmalarda; talep, ihtiyaç, iktisadi ve ticari durum, piyasa ve konjonktür, kaynak ve imkânın, niteliğini incelemek lâzımdır.

Plâsmanların coğrafi ve iktisadi ayırım ve dağıtımında, bankaların cesametlerinin ve müşteri yoğunluğunun önemli rolü vardır. Çok şubeli büyük bankalar bu esaslara göre plâsman ve risk tevziine bilhassa müsaittirler.

B) Şubelere tahsis olunan plâsmanları, genel plâsman dağıtımına muvazi olarak mümkün olduğu kadar fazla müşteri arasında dağıtmak suretiyle, ferdî kredi miktarını ve riski tevzi ve tahdit eylemek esastır. Ayrıca plâsmanlar çeşitli meslek grupları arasında ve firmaları da, işlerinin icabına göre değişik kredi çeşitleriyle kredilendirmek suretiyle

kredi ve müstelzim bulunduğu risk, bu yönlerden de tevzi ve tahdit olunmağa çalışılır. Hatta bazı bankalar şubelerine, çalıştıkları piyasanın durumuna ve kendi imkânlarına göre her muameleye mahsus hususî şahıs hadleri de tayin ederek; ferdi kredi ve risk miktarını ayrıca bu mekanizma ile de sınırlamağa çalışırlar.

Böylece bankalarda plâsman ve kredi dağıtımında yukarıdan aşağıya doğru teselsül eden çok yönlü ve dengeli bir kredi ve risk dağıtım ve sınırlandırma mekanizması kurulmuş olur.

Bankalar Kanununun 38. maddesi de, bankaların gerçek ve tüzel kişilere açacakları kredilerin, ödenmiş sermaye ve ihtiyatlarının % 10 nu geçemeyeceğini hükme bağlamıştır.

Bankaların riskin tevzi ve tahdidi şeklindeki klâsik bankacılık kuralına riayet eylemeleri elan carî ve faydalı bir usuldür. Ve bankacılar bu usulü uygulamağa çalışırlar.

Ancak, ferdi riskleri sınırlamak maksadıyla müşteri kredilerinin sınırlanması ve daraltılması usulünün tatbikatta müşteriyi tatmin edeme endişesiyle, bazı zorluklar yarattığı da müşahede edilmektedir. Hatta bazı bankacılar bundan çok korkarlar ve müşterilerinin inisiyatif ve etkisi altına da girerler. Bu doğru bir davranış değildir, sakıncalıdır. Bankacı; müşteriye celp ve memnun eylemenin, bütün istediklerini yerine getirmekle mümkün bulunmadığını ve tatmin edilmeyen müşterilerin banka için okadar iyi bir müşteri olamayacağını göz önünde bulundurmalıdır. İşinde başarı göstermek isteyen iyi ve muktedir bir bankacı, bu mekanizmayı işletmek, banka imkânları ile piyasa ve müşteri ihtiyaçlarına uzlaştırıcı bir usul bulmak ve uygulamak zorunluğundadır. Bu hususta müşteri ve piyasanın ihtiyaçlarını, kendi imkânlarını, müşterinin durumunu, asgarî ve azamî kredi ihtiyacını, liyâkat derecesini, diğer bankaların açmış olduğu kredi miktarlarını gözönünde bulundurmamak ve kıyaslayıp değerlendirmek suretiyle en uygun miktar ve biçimde kredileri tesbit edebilir. Bununla beraber bazan gereken tedbirler alınarak, kaideyi bozmayacak bazı istisnalar yapmak icapederse de, bu zaruretin hiç bir zaman kural ve sistemi bozmayacağı aşîkârdır.

Açıklamalarımızın sonucu, iyi bir bankacı hiçbir zaman, bir müşteriyi tamamen kendine bağlamak, büyük müşteriler kazanmak hevesi ile gayri tabii ferdi risk temerküzüne gitmemelidir. Bu takdirde, bankacı, mukadderatını sıkı sıkıya müşteriye bağlamış; adeta müşterinin ortağı olmuş olur ki, bankacılıkta en tehlikeli bir yol ve olaydır.

Bilhassa küçük bankaların, mahdut imkânlarıyla veya yaratılan imkânlarla güvenerek kredi mevzularını aşmak, büyük krediler açmak ve

risk temerküzüne gitmek, bankacılığın temel kuralı emniyeti bozmak suretiyle büyük risk ve zararlara duçar oldukları bir vakıadır. Bu gibi bankaların sağlam ve geniş bir müşteri kitlesiyle çalışması, müşteri ve iş üzerine ihtisaslaşmak suretiyle büyük bankaların eksik taraflarını tamamlayarak kendi bünye ve hususiyetlerine göre olumlu sonuçlar elde edebilmeleri kabildir.

Memleketimizde büyük firma ve kredi ihtiyaçlarını bankalar arası işbirliği ile karşılamak şekli, risk dağıtımını ve kredi emniyetini sağlaması ve gayri tabii rekâbetlere de mahal bırakmaması itibariyle makûl ve temenniye şayan bir sistem olarak sözkonusu edilebilir.

b) Özel tedbirler :

Riski önleyici ve azaltıcı olarak alınacak özel tedbirlerden maksat; bankanın kredi gücü tesbit olunur, plâsmanları ayrılır, dağıtılır, müşteriler seçilir, bilânçoları incelenir, kredileri açılır, limitleri tesbit olunur, kredi işlemlerinin çeşit ve biçimleri seçilir; bunlara, genellikle kredi siyaset ve uygulamalarına ve ortaya çıkan çeşitli müşküllerin çözümüne ait teklifler yapılır ve her kademedede kararlar alınırken, bu konuda, bankacılık mevzuat ve kuralları, geçen tecrübeler, müşterinin ve işinin durumu, asgarî ve azamî kredi ihtiyaç ve değeri, piyasa durumu ve şartları, bankanın imkânları ve bunlara ilişkin her türlü hâl ve şartlarla ilgiliye ait her türlü tahminler ve icapları ortaya konup bu hususta gerekli durum muhakemesi yapılarak her işlemde; hâl ve vaziyete, işin icabına göre müşteri ve bankanın yararına en uygun kararı alabilmek; iş ve işlemi en iyi şekilde uygulamak ve yürütebilmektir.

Bittâbi bu konuda söylenecek her hangi bir söz ve tavsiye olamaz. Bu tamamen yönetici ve uygulayıcının mesleğindeki yeterlik ve iktidarına, yukarıda söz konusu edilen tedbirleri, işlemin durumuna göre uygulayabilme gücüne bağlıdır.

Bu da bankacının iktisadî hayat ve piyasa durumu hakkında bilgi sahibi olması, insanları ve bilhassa müşterilerini iyi tanıması, nüfusu nazar sahibi olması, durum ve alternatifleri sezîş ve yargılama kabiliyetine malik ve uyanık bulunması, banka riskini kendiliğinden hissedebilmesi ve makul bir yönetici olmasıyla kabildir.

Bir bankacının bu nitelik ve meziyetleri haiz olabilmesi için, mesleğinde gereken genel ve teknik bilgi ve kültüre, muayyen kademelerde hizmet vererek elde edilmiş bir tecrübeye ve bir takım fıtrî kabiliyetlere sahip olması lâzımdır. Bundan dolayıdır ki, genel tedbirlerin başında, işletmeleri başarıya götürecektir faktörün iş gücü ve kalitesi olduğu, ilmi

ilke ve düşüncesiyle her kademedeki banka yöneticilerinin görevlerinin gerektirdiği meslek bilgi ve tecrübeye sahip olması lüzumunu öncelikle belirtmiş bulunmaktayız.

S o n u ç

Her memlekette para ve kredi alış veriş yapan veyahut para ve kredi gibi iki mühim manivelâyı sevk ve idare eyleyen, memleketin iktisadi faaliyetlerini ve dolayısıyla riskini üzerinde toplayan bankaların faaliyetinde emniyet unsurunun ifrat ve mubalagaya düşülmemek üzere önde geldiğini, emniyet ve risk anlamının önem ve değeriyle kaynaklarını, nedenlerini ve çeşitlerini, riski önleyici ve azaltıcı olarak alınabilecek tedbirlerle birlikte belirtmiş ve bu konuda genel bir fikir vermeğe çalışmış bulunuyoruz.

Belirttiğimiz üzere, kredi usulleri ne kadar rasyonel olursa olsun, riski önleyici olarak ne kadar radikal tedbirler alınmış bulunursa bulunsun, bankaların açmış oldukları krediler risk ihtimâlinde asla kurtulamazlar. Zira, risk kredinin ve bankacılık faaliyetinin ayrılmaz bir unsurudur.

İyi bir bankacının maharet ve gayesi; riski önleyici ve azaltıcı olarak gerekli her türlü tedbirleri alıp, riski mümkün-olabildiği kadar haddi asgariye indirebilmek veyahut yukarıda belirtildiği üzere normal ve cari risklerle çalışabilme düzeyini sağlayabilmektir.

Bununla beraber normal riskleri ancak en ciddi surette idare edilen bankaların deruhte eylediğini sanmak da doğru değildir. Bazan hal ve şartlar onları da, gayri tabii risklere maruz ve duçar edebilir.

Hemen şunu belirtelim ki, bilgili, tecrübeli ve tedbirli bir bankacı, her şeye rağmen gayri tabii risklerden daima kaçınır, bu gibi risklere düşmemeğe çalışır.

Çünkü önem verilmeyen ferdi ve mesleki risklerin genişlemesinin doğurduğu plâsman riskleri, cebri ve üstün plâsman tutumunun yarattığı likidite bunalımlarının bilhassa küçük bankaları büyük zararlara soktuğu ve bazan genel likidite buhranına sürüklediği bankacılık tarihinde çok defa görülmüştür. Esasen diğer teşebbüslere nazaran toplanması zor ve tutarı düşük olan banka kârını, bilhassa küçük bankalarda büyük bir ferdi riskin veya bir kaç ferdi riskin bir kalemde götürdüğü vakidir. Bu gibi risk ve zararlar büyük ve bünyeleri mukavim bankalarda dahi işletme arızalar, tasfiye zorlukları ve olumsuz sonuç ve etkiler yaratır.

Binaenaleyh modern bankacılıkta, her ne mülâhaza ile olursa olsun, emniyet faktörünü diğer âmillere feda eylememek temel ilke olarak mevkiini daima muhafaza eylemektedir.

Bir memlekette genel olarak bankacılık emniyeti; banka sistemine bankacılık mevzuatına ve bankaların denetimine bağlıdır. Bu konunun memleket bankacılığı için etki ve rolü önemlidir. Bununla beraber, bankaların tümü için alınan sözkonusu genel emniyet, her bankanın kendi emniyeti için başlı başına yeterli bir faktör de sayılamaz. Zira her bankanın kendi emniyeti, öncelikle yöneticilerinin ellerine ve sorumluluklarına tevdi kılınmıştır. Bu hususun ise, herşeyden evvel bankacılık mevzuat ve denetimine de kaynak olan banka tekniğinin, idare ve işletmeye her hususta rehber ittihaz olunması suretiyle uygulanacak iyi bir idare ile her zaman kendiliğinden elde edilebileceğini unutmamak lâzımdır.

1868

ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
BOL İKRAMIYE
SOSYAL HİZMET

**EMNİYET
SANDIĞI**

BANKA İKRAMİYELERİ TARTIŞMASININ HATIRLATTIKLARI

Doç. Dr. Haydar KAZGAN

Günümüzde tartışılmakta olan Banka İkramiyeleri hakkında yeni yorumlar yapmak bir hayli güç olmakla beraber, şimdiye kadar bu konuda ileri sürülen fikirler göz önüne serildiğinde bazı noktaların gözden kaçtığı görülmektedir. İşte biz bu yazıda gözden kaçmış olduğunu zannettiğimiz noktalara temas edeceğiz. Belki ve iyimser bir ifade ile ileri sürdüğümüz fikirler, bu konuda daha çok şey söylemek lâzım geldiğini de açık bir şekilde ortaya koyacaktır. Bu da bizim için konunun ehemmiyetini göstermek bakımından olumlu karşılanmak gerekir.

1 — Banka İkramiyeleri Türkiyede Bankaların Kullandığı Tasarrufu Artırmakta mıdır?

İddia edildiğine göre ikramiyelerle mevduat artışı arasında yüksek bir korrelasyon vardır. Bu iddia bazı bankalar bakımından doğru olduğu halde bütün banka sistemi bakımından doğru değildir. Nitekim son yıllarda mevduat artışını sağlayan faktör para miktarındaki artıştır. Hatta Prof. Hatipoğlu'nun haklı iddialarına göre, banka mevduatının reel miktarları, ikramiye masraflarının reel miktarına nisbetle nisbi bir gerileme bile göstermiştir. Bu durumda ikramiyelerin Türkiye'de mevduatı artırmak için yeter bir sebep olarak gösterilemeyeceği aşîkârdır. Kaldı ki tasarruf, mevduat değildir. Zira aşağıda göreceğimiz gibi banka sisteminin ikramiyeler için kullandığı kaynakların produktivitesinin müsbet bir ifade taşıyabilmesi için ikramiye masraflarına nisbetle mevduatın değil, reel anlamda tasarrufun zaman içinde bir artış göstermesi gerekir.

Bu noktada bir açıklama zarureti vardır. Bilindiği üzere, halk dilinde, hatta bankacılıkta, tasarruf, tüketime sarfedilebilecek paranın bu sarftan alakonmasıdır. Herkes gelirin bir kısmını tüketime sarfetme-

yip bu şekilde tasarruf edebilir. Bu tasarrufların mevduat olarak bankalara yatırılması mevduat ile tasarruf arasında bir anlam eşitliği meydana getirmektedir. Oysa ki, iktisat ilminde gelirin tasarruf edilen kısmının tasarruf sıfatını alabilmesi için bu kısmın mutlak olarak yatırıma tahsis edilmiş olması gerekir. Bu durum da ancak şahıslar bakımından değil milli ekonomi bakımından anlaşılabilir. Meselâ, bir banka, kişilerin tasarruflarını toplar ve bu tasarrufları evine mobilya satın almak veya Avrupa gezisine çıkmak üzere kredi talep eden bir kişiye kredi olarak verirse mevduat sahibinin tasarrufu kredi alanın tüketimi ile ortadan kalkmış olur ve aslında bu mevduatın tasarrufla sonuçlandığı söylenemez. Bu sebeble bir memlekette bankalardaki tasarruf mevduatının tasarruf değeri o bankaların kredi politikası ile açıklanabilir. Nitekim bankalar bu mevduatı daha ziyade mal ve hizmet üretimi için yatırım yapacak olanlara kredi olarak verdikleri takdirde mevduatın tasarruf değeri olacaktır. Son zamanlarda banka kredilerinin tasarruf değerini azamileştirmek için kredilerin daha ziyade üretim malları imâl eden sanayi kollarına tahsisi gerektiği fikri hakim fikir haline gelmiştir. Bu sebeble banka mevduatının tasarruf değerini ölçerken, bu hakim fikri gözetmek doğru olacaktır. Mesken, mobilya v.s. gibi uzun vadede tüketilen mallara yatırılan tasarrufların yatırım sayılıp sayılmayacağı münakaşa edilebilir. Fakat gerçek anlamda tasarruf, plânlanmış bir öncelikler listesine uygun olarak yapılan yatırımlara hasredilen tasarruftur ve bu gibi işler için verilen kredilerdir. Bunun dışında kalan kredilere ve bunları besleyen mevduata tasarruf sıfatını vermek iktisat ilminde gün geçtikçe zayıflayan bir fikirdir ve Türkiyenin gerçekleri de bunu açıkça göstermektedir.

Bu açıklamamıza göre, banka mevduatı ile yatırıma tahsisi mümkün mevduat (tasarruf) arasında bir eşitlik kurmağa imkân yoktur. Özellikle yurdumuzda mevduatın bünyesi (vade bakımından) yatırımlarda kullanılabilecek kredi gelişmesine müsait değildir. Nitekim bu yönde zorlamalar, yani kısa vadeli kredilerle yatırımların finansmanı ekonomimizde net yatırımlar olarak tecelli etmemektedir. Açıkcası bu şekilde zorlanmış yatırımlar krediyi alan iş yerlerinde veya başka işyerlerinde tasfiyelere sebebiyet vermekte ve böylece tasarrufların kısmen tüketim olarak tecellisini de doğurmaktadır. Nitekim ekonominin tasarruf gücü, milli gelir seviyesine, bu gelirin bölüşümüne ve iş adamlarının tasarruf-tüketim tercihlerine bağlı olduğu kadar, bu yatırımların bünyesine ve bankacılıkta hakim olan plâsman politikasına da bağlıdır. Bu sebeble bankacılarımız bugünkü plâsman politikaları ile tasarrufları ve dolayısıyla yatırımları azamileştirebildiklerini iddia edebilirler mi? Kaldı ki, bankaların kredi yoluyla sağladıkları yatırım imkânları özel teşebbüs tarafından çoğunluğu ile tüketim malları sanayiine yatırılmaktadır. Bu

arada, banka kredilerinin ticaret ile ilgili yatırımlara ve mesken yapımına dolaylı ve dolaysız yollardan kaydığını da unutmamak lâzımdır. Oysa ki, bir memlekette tasarrufun reel değerinin artması bu tasarrufla yapılan yatırımların gerekli ölçülerde üretim malları sanayiine de kaymasına bağlıdır. Bu sanayi ise Memleketimizde banka sistemi dışında teşekkül eden yani devletin gerçekleştirdiği tasarrufla finanse edilmektedir.

Netice itibarile diyebiliriz ki, banka sistemimizin, ikramiye ve sair teşvik edici yollarla ve gerçekte aşağıda göreceğimiz gibi alternatif sosyal maliyeti yüksek olan masraflara katlanarak mevduat miktarını artırdıkları kabul edilse bile, plâsman politikası ve banka kredilerini kullananların yatırım tercihleri nazarı itibare alındığında yukarıda açıkladığımız anlamda tasarrufu gereği gibi arttırdıkları iddiasında bulunmağa imkân yoktur. Plânlı kalkınmanın ön gördüğü ve kalkınma hızının istenilen seviyeye getirilmesi için gerekli olan yatırımların, döviz darlığı bir yana, fakat aynı zamanda iç finansman imkânsızlığı dolaysile gerçekleştirilemediği Memleketimizde banka mevduatındaki artışların tümünü tasarrufların artışı haline getirmek gaye olmalıdır.

2 — İkramiye ve Buna Bağlı Maliyetler ile Tasarruflar Arasındaki İlişki.

Kabul edelim ki, Türkiye'de bütün banka sistemi için ikramiye ve sair teşvik edici masraflar artırıldığında bu masraflara nisbetle mevduattaki artış bütün sistemin kârlılık veya sosyal fayda ilkesine uygun olsun. Gerçekte böyle bir iddiayı bazı bankalar için ortaya atmak ve kabul etmek mümkün olduğu halde, bütün sistem için bunun doğru olmadığı açıktır. Fakat biz böyle bir iddiada bulunacaklara cevap vermek istediğimizde bu faraziyyeden hareket edeceğiz.

Gerçekte tasarrufu teşvik için bankalarımızın yaptıkları masrafların mevduat toplama yarışında birbirlerinin önüne geçmek için gerekli bütün masrafları kapsamaması gerekir. Mevduatı tasarruf olarak kabul edince, sadece ikramiye ve bağlı masrafları değil, şubeler için yapılan masrafların büyük bir kısmını ve hatta bu işe ait makinalaşma ve personel masraflarını da büyük ölçüde bu kabil masraflara ithal etmek icap eder. Bu arada bankaların başka gayelerle reklâm masraflarına giriştikleri iddia edilemeyeceğine göre, aslında tasarrufu teşvik masraflarının bankacılığımızın maliyetlerinde çok ağır bir yük olduğunu kabul etmek doğru olacaktır.

Fakat biz burada konuyu milli ekonomi ve toplanılan mevduatın bankalara maliyeti yönünden ele almak istiyoruz. Bilindiği üzere, ba-

ka sisteminin topladığı mevduat bir kısım tasarrufu tüketmek pahasına olmaktadır. Başka bir deyişle biz bankacılık hizmetlerini görebilmek için aslında fiili yatırıma tahsis edilebilecek fonları tüketiyoruz. İşte bankacılığımızın mevduatı artırmak için tükettiği fonları ele alacak olursak, krediler yoluyla yatırıma giden fonların yani tasarrufun Memleketimizde çok yüksek bir maliyeti olduğu ortaya çıkar. Meselâ bankaların mevduat toplamak için katlandıkları masrafların büyük bir kısmı aynı bankaların iştirâklarine yatırılabilir fonlardan yapılmaktadır. O kadar ki, bazı bankalar, sırf başka bankaların mevduatını kendisine çekmek için, yani tasarrufa hiçbir etki yapmayacağını bildikleri halde, meselâ iştirâklarine tahsis ettikleri takdirde mal üretiminde bir artış yani fiili gelir artışı sağlayacak olan fonları harcamaktan çekinmemektedirler. Böyle bir durumda reklâm, propaganda, ikramiye ve bunlara bağlı olan diğer bankacılık masrafları kaynak israfından başka bir şey değildir. Gerçekte bu kaynak israfı bir tek banka seviyesinde ve hatta banka sistemi olarak yapılan hesaplarda görülmeyebilir. Başka bir deyişle, bir banka böyle bir politika ile kârlarını arttırabilir. Fakat milli ekonomi yönünden yatırılabilir fonları ve yatırıldığı takdirde milli gelire ve refaha çok büyük katkı yapacak tasarrufları bir bankanın kendi kârlılığını düşünerek aslında tüketim harcaması olan bu kabil harcamalara tahsis etmesi kaynak israfından başka birşey olamaz. Nitekim banka sistemimizin gerçek manâda gelişmesi, milli ekonomiye olan faydasının artışı, banka ilânlarının bütün gazeteleri kaplaması, neon ışıklı reklâmlarının gökleri aydınlatması ile ispat edilemez. Ne zaman ki bu reklâmlarda ve ışıklarda biz daha çok sınaî işletmelerimizin adlarını görürsek, banka sistemimizin işte o zaman iktisadî gelişmemize bugünkünden daha çok hizmet ettiğini kabul edebiliriz. Bir Memlekette büyük caddeler bankalar tarafından kapatılır, ışıklı reklâmlarda sadece bankaların adı görülür, gazetelerde banka ilânları tefrika resimli romanlar gibi yer alırsa, o memlekette banka sistemi, değil memleket için, kendisi için bile çalışmıyor demektir. Bankacılıkta elde edilen kârların aslında bankaların kredi verdikleri hizmetlerin görüldükleri işletmelerin gelir yaratma gücüne paralel yürümesi gerektiğini anlayıncaya kadar bu böyle sürüp gidecektir.

Halk
için

Halka
hizmeti
gaye
edinen
Banka

TÜRKİYE HALK BANKASI

HAL
1

TİCARET BANKALARI İÇİN YENİ SAHALAR

The Banker'den Çeviren:
Güner OCAKLILAR
(T.C. Ziraat Bankası Müfettişi)

Geçen yıllarda geleneksel işlerinde azalma ile karşılaşan Londra ticaret bankaları yeni faaliyet sahalalarında inkişaf etmeye başladılar. Meselâ sterlinle olduğu kadar dolarla da yapılan milletlerarası finansmanda geniş ölçüde yer aldılar. Müesseselerin senetsiz alacaklarını teminat olarak kabul ve bu alacakların takibini üzerlerine almak suretiyle mahalli sanayie yeni bir finansman metodu sağladılar. Ticaret bankaları yeni kurulmuş yatırım tröstlerinin yönetim organları ile işbirliği etmişler ve rekâbete dayanan şartlar altında yabancı ve mahalli mevduatı çekme konusundaki başarıları nazarı dikkati çekmiştir.

Milletlerarası emtia hareketi finansmanın poliçe kullanmak suretiyle yürütüldüğü ondokuzuncu asıra kadar giden tarihi kökleri ile bu bankaların çoğu eskiden kurulmuş müesseselerdir. Bu gibi senetlerin kolaylıkla iskonto edilen belgeler olması yüzünden Accepting House'ler üzerine senet keşidesi inkişaf etmişti. Büyük bankaların gelişmesi ve İngiliz mahalli bankacılığının kesâfet kazanması, senede müstenit finansmanın aksine borçlu cari hesap şeklinde kullanılan kredilerdeki artışla birleştirilmiş ve harp süresince Accepting House faaliyetinin azalması kaçınılmaz bir sonuç olmuştur.

Aynı istikamette göze batır bir şekilde tesir icra eden diğer bir faktör, bilhassa NewYork gibi başka mali merkezlerin teessüs etmesi ve buna uygun olarak Londra aracılığı ile sterlin üzerinden finanse edilen dünya ticareti hacminde meydana gelen azalma olmuştur. Londra müesseselerinin bütün dünyayı ihata eden bir bankacılık sistemini işletmeye muktedir kılan milletlerarası ilgileri, uzun vâdeli finansman temini konusundaki hâkimiyetlerini devam ettirmişti. İngiltere kendi bünyesini dünyanın en büyük sermaye temin eden ülkesi olarak tesis etmiş ve ticaret bankaları bütün dünyada çezel endüstriye, amme müesseselerine ve hükümetlere ikrazat yapmaya bilhassa uygun hale getiren denizasıırı şartlar üzerinde bilgi sahibi olmuştur. Londra'nın milletlerarası sermaye piyasasındaki bu rolü harp zamanında kısmen ehemmiyetini kaybetmiş ise de, harpten sonra, Londra'daki müesseseler daha kolay irtibat sağlayan şartlarla karşılaşmışlardır. Şöyle ki, Şube bankacılığının yayılışı ve diğer çevrelerde ihtisaslâşma, uzun ve kısa vâdeli kredi temininde daha önemli bir rol oynayacak yeni iştirâkleri mümkün kılmıştır.

Artan Mevduat :

Accepting Houses Komitesi azaları olan onaltı büyük ticaret bankasının vergi beyannamelerinde açıklandığı üzere en çok dikkati çeken trend'lerden biri son senelerde gerek İngiltere ve gerekse denizaşırı ülkelerden gelen mevduattaki süratli artış olmuştur. Son altı yıl zarfında mevduat yekûnu % 350 nisbetinde artmıştır. 10 yıllık devre nazarı itibara alındığında 1954 sonunda 72,6 milyon Sterlin olan İngiltere'de mevduat, 1959 da 113,6 milyona ve 1964 sonunda 523,1 milyona yükselmiştir. Buna benzer bir temayül 1954 de 87,8 milyon iken, 1959 da 145,5 ve 1964 de ise 435,6 milyona yükselen denizaşırı ülkeler mevduatında da görülmektedir. On sene zarfında mahalli mevduat % 620,5, denizaşırı mevduat ise % 396 nisbetinde bir artış kaydetmiştir. Bu rakamlar ticaret bankalarının, rekâbet şartlarının mütemadiyen arttığı bir devre zarfında para cebzetme konusundaki başarısına delâlet eder.

Yukarıdaki rakamlardan görüleceği gibi, mevduat yükseldiği için Accepting House'ların nakit mevcutları büyük ölçüde artmıştır. Likiditedeki bu artışı mevcut imkânların daha fazla kâr temin edecek şekilde yeniden tevzii hususu takip etmiştir. Meselâ, iskonto piyasasına ikrazat, önemli derecede yüksek bir faiz nisbetini ihtiva eden mahalli müesseselere ikrazata nisbetle ehemmiyetini kaybetmiştir. İskonto edilen senetlerde pek az bir değişiklik olduğu halde avans ve kabul kredilerinde çok daha önemli artış kaydedilmiştir. Aydan aya hatırı sayılır derecede mevzûçler göstermesine rağmen ihtiyatlarda Britanya Hazine Bonolarının bulundurulması son on yılda hakikaten azalmıştır. Kabul kredileri süratle artarken en müessir inkişaf, sırası ile % 670 ve % 2058 nisbetinde yükselen mahallî ve denizaşırı müşterilere verilen avanslarda olmuştur. Bu rakamlar ticaret bankalarının ticaret ve sanayie kısa vadeli fonlar temin etme görevlerini dışarıya yayma hususundaki kararını aksettirir.

Daha kârlı yollara doğru vuku bulan hareketin aksettirdiği gibi, ticaret bankalarının üzerinde durduğu yatırımlarda da bir değişiklik olmuştur. Geleneksel envestisman vasıtası olan hükümet tahvilâtına olan yatırım tutarı geçen on yıl müdetince değişmediği halde evvelce daha az önem taşıyan diğer aktif kalemler bu yekûnu geride bırakmıştır. İstatistikler gösteriyor ki, Accepting House'lar mevduatlarını geniş ölçüde artırmışlardır. Öte yandan, nakdî ihtiyatları ise daha da yüksek ölçüde artmıştır. Yine, bu müesseseler elde ettikleri fonları, kârlarını azamî hadde çıkaracak şekilde diğer sektörlere yatırmışlardır. İkrazatın iskonto piyasasından mahallî idarelere, fonların hükümet tahvillerinden diğer yatırım şekillerine yönelmesi ve hepsinden önemli olarak avanslarda çok geniş ölçüde vuku bulan inkişaf, bu hususu teyit eder. Britanya'nın bankacılık yapısı ile münasebeti bir bütün olarak nazarı itibara alındığında, geleneksel işlerinde azalan ehemmiyete rağmen, ticaret bankalarının şimdi on sene öncesinden daha önemli bir rol oynayacağı muhtemel görünmektedir.

Özel Hizmetler :

Mevduat, kefâlet, ikrazat ve yatırıma ait istatistikler ticaret bankalarının muamelelerindeki inkişafın umumi hatlarını vermektedir. Aslında hakiki inkişaf, rakamların gösterdiğinden daha da fazladır. Bu hal bankaların müşterilerine şirket finansmanı, esham ve tahvilât cüzdanının sevki ve idaresi veya diğer ülkelerle ticarî bağlara ait tedbirler konusunda çok geniş ölçüde temin ettikleri özel hizmetlerin, neşrettikleri rakamlara inikâs etmemesi yüzündendir.

Tabiidir ki, bankaların her biri kendi mazisinin eseridir. Meselâ, Accepting Houses Komitesinin üç üyesi doğrudan doğruya veya bir iştirâk aracılığı ile kıvmetli Maden Borsasının azasıdır. Bu müesseseler tabiatıyla dünya altın ve gümüş piyasalarındaki işlemler konusunda ihtisas kazanmışlardır. Şahis bankaları da diğer ülkelerle çok yakın bağlara sahiptir. Accepting Houses Komitesi üyelerinden bazılarının Avrupa ve Amerika'da iştirâkleri mevcut olup, bunlar denizaşırı şartlarla sıkı bir irtibat teminindeki ehemmiyeti ifade eder. Bu şekildeki bağların mevcut bulunmadığı yerlerde dahi bankalar ihtisaslaşmış mâli müesseselerle işbirliği yapmış, en yakın iştirâkleri aracılığı ile her ülkede çalışmak imkânına sahip olarak, bu denizaşırı ilgilerini son bir kaç sene zarfında önemli derecede kuvvetlendirmişlerdir.

Ticaret bankaları aynı zamanda mahallî bankacılık faaliyetlerine eyaletlerdeki sınaî ve ticarî nüfuzları vasıtasıyla yeni bir genişlik verdiler. Halbuki eskiden belli başlı ticaret bankaları sadece milletlerarası finansman yapan City müesseseleri olarak mülâhaza edilirdi. Bu müesseselerle muamelede bulunmak, vaktiyle Midland veya Scotland'daki küçük bir sınaî şirketin direktörüne çok hayali görünürken, şimdi bu gibi şirketler bu bankalar tarafından desteklenmektedir. Bazı ticaret bankaları eyaletlerde şubeler açmışlar, müdürler ve yüksek kademedeki idareciler başlıca eyalet merkezlerini ziyaret ederek mesailerini devamlı şekilde iş adamları, borsa acentaları, avukatlar, muhasebe uzmanları ve mahallin ekonomisi ile yakın ilgisi olan diğer kimselerle görüşmeye hasretmişlerdir. Ticaret bankalarının kapıları şimdi bütün İngiltere'de iş adamlarına açılmış ve onlar için ihtisaslaşmış yeni hizmetler yaratılmıştır.

Ticaret bankalarının büyük ölçüde rol oynadıkları özel bir inkişaf, açık ve kapalı şekildeki acentalık yolu ile yapılan finansmanın İngiltere'de uygulanmaya başlamasıdır. Bu yenilik, şirketlere tatbik olunan borç verme usullerinin değişen şartlara intibak edecek şekilde mütehavvil olmamasının neticesidir. Kısa vadeli finansman temini için avans ve kabul kredileri şeklinde hayli tekâmül etmiş bir mekanizma daima mevcut olmuş ve ticaret bankaları diğer müesseselerle birlikte ve sermaye piyasası aracılığı ile uzun vadeli finansman konusunda da bir hizmet sağlamıştır. Bunun ikisi arasında ticaret ve sanayi için orta vadeli finansman ihtiyacı hâsıl olmuş ve bankalar bu ihtiyacı daha geniş ölçüde borç para vermek imkânı temin etmek suretiyle karşılamak istemişlerdir.

Bankalarla sigorta şirketlerinin ihracatçılara beş yıla kadar vadeli fon temini konusunda anlaşmaları çok önemli bir husustur. Eskiden bazı sanayiciler lüzumlu krediyi bulmanın güçlüğü yüzünden yabancı memleketlere kimyevi madde ve makine ihracına muktedir olamadıklarından şikâyet etmekteydi. Bahis konusu anlaşma bu talebi karşılamış, kuvvetli mâli grupların teşkili ve inkişafı hususu, bu gibi noksanlıkları gören belli başlı ticaret bankalarının mesaisinin büyük kısmını teşkil etmiştir.

Geçen senelerin geniş ölçüde kredi temini ile ilgili olan çok daha önemli başka bir özelliği, ticaret bankalarının himaye altında sınaî holding şirketlerinin teşkili olmuştur. Holding şirketler, menkûl kıymetler borsası vasıtasıyla haktan devamlı bir sermaye talep etmek için henüz kâfi derecede olgunlaşmamış diğer şirketlere uzun vadeli fonlar teminine yardımcı olmak imkânına sahiptir. Kendi holding şirketi aracılığı ile ticaret bankası, ikrazat yapmaya olduğu kadar önemli bir hisseyi elinde bulundurmak ve bu suretle yeni bir işe ortak olmak imkânına sahip.

tir. Mâli tecrübe ve ihtisas böylelikle inkişaf halindeki şirket faaliyetinin geniş ölçüde kuvvetlenmesini mümkün kılar. Enerjik genç sanayiciler kendilerini işlerindeki günlük mâli sıkıntıların çoğundan kurtaran bu düzenden istifade etmek imkânını bularak mesailerini imalât, satış veya yeni istihşalâtın inkişafı gibi hakiki ihtisas konularına teksif edebilirler. Bu işbirliğinin neticesi olarak gelişmekte olan işin mâli kontrolü daha kuvvetlenir ve iş daha sağlam esaslara istinat etmiş olur. Yeni bir firmanın gelişmesi için sermaye artırılabilir ve kâfi bir olgunluk safhasına erişildiği zaman ticaret bankası lüzumu halinde sermayeyi reorganize edebilir ve firmanın esham ve tahvilât borsasına başarıyla takdimini sağlar. Bu tarz «yetiştirme» faaliyeti yardım ve teşvike ihtiyacı olan iş kollarına sadece bir hizmet değil, fakat aynı zamanda, bu yapılmadığı takdirde ticari müesseseye islâh olunmadan önceki haliyle mâli iştirake davet olunabilecek halkı da koruyucu bir tedbirdir.

S e r m a y e A r z ı :

Accepting House'lar belli başlı hisse senedi ihraç eden müesseseler oldukları için amme şirketlerinin ve hisselerini umuma arz etmek temayülünde olan özel şirketlerin büyük bir kısmı ile yakın temas halindedir. Çeşitli sanayiün durumu hakkındaki etraflı bilgiden edinilen ihtisas, Accepting House'ları hisse senetlerinin umuma arz ve tabikine, adı ve imtiazlı hisselerin satışa teklif ve arzına ait şartları takdir etmeye muktedir kılar. Bu piyasa bilgisi, icra edilen iş namı ile birlikte sıkı bir kontrol altında tutulacak komisyon ve ücretlerin vüs'atını de belirtir. Zira Londra uzun vadelerde yüksek faiz hadleri'nin uygulanmadığı bir merkez olmakla birlikte, sermaye arzı konusunda yüksek rekâbet şartlarını da ihtiva etmektedir.

Bu husus, Londra ticaret bankalarının milletlerarası finansman ve özellikle dolar tahvilâtı cezbetmekteki başarısı ile ispat edilmiştir. Bu fırsatın, daha ziyade, Birleşik Devletlerin New-York'ta borç para temini hususunda koyduğu tahditlerin neticesi olarak zuhur ettiği tabiidir. Mamafih Londra, şimdi bu piyasaya hatırı sayılır derecede iştirak edebilecek kadar iyi teessüs etmiş görünmektedir. Geçen sene sadece bir Accepting House 200 milyon dolara yakın yeni tahvilât ihracına aracılık etmiş ve Londra bankaları dolar tahvilâtı finansmanı için milletlerarası mutabakatın sağlanmasında önayak olmuştur.

Menkûl kıymetler borsasına yeni hisse senetleri takdimi ile birlikte tahvilâtın kıymetini takdir konusundaki bu ihtisasın, ticaret bankaları için gerek kendi yatırımlarını ve gerekse müşterilerinin esham ve tahvilât cüzdanını sevk ve idarede büyük ehemmiyet taşıdığı aşîkârdır. Kullanılan fonların büyük kısmı yatırım tröstleri, emeklilik ve şefkat fonları gibi hem müesseselere ait fonlardan ve hem de Britanya ve Denizaşırı Ülkelerdeki müşterilerin tahvilâtından meydana getirilmiştir.

Ticaret bankalarının geliri, faaliyetin genişliğinden hâsıl olduğu için, daha aşağı seviyede olmakla beraber devamlı bir varidat temin edildiği müddetçe tahvilât piyasasındaki işlemlerin bir müddet azalmasına katlanmak mümkündür. Bundan başka bir piyasadaki faaliyet azalsa bile yabancı ülkelerin bir başkasında yatırım fırsatları zuhur edebilir. Tabii ki esham ve tahvilât borsası arbitrajı da, değişik milletlerarası merkezlerdeki fiat farklarından doğan fırsatlardan fay-

dalanmaya diğ er müesseselerden çok daha uygun durumda olan bankalar tarafından yapılmaktadır.

Netice olarak, Londra'daki genel işlem hacmi az olduğu zamanlarda dahi belli başlı ticaret bankaları ekseriya kendi namlarına işlem yapmak ve arbitraj geliri sağlamak durumundadır.

Ticaret bankaları, başlıca borsa acentalarından malûmat almakla beraber, yatırımlarda daha ziyade ihtisaslaşarak kendi araştırma servislerini kurdular. Accepting House'lar, sağladıkları malûmatın genişliğı sayesinde, esham ve tahvilât cüzdanlarını yatırım yapmak isteyen fertlerin taleplerini karşılayacak şekilde tanzim edebilmişlerdir. Bu sebepten ticaret bankaları yatırım tröstlerinin himaye ve sevkü idaresinde önder olmuş ve böylelikle yatırım konusundaki tecrübeleri umumun istifadesine, eskisinden çok daha geniş bir şekilde sunulmuştur.

Y e n i T a l e p l e r :

Krediler bankalar tarafından kısa vadeden uzun vadeye doğru şakûli şekilde genişletildiğı gibi daha geniş ölçüdeki müşteri zümresini ihata eden ufki bir inkişaf da yer almıştır. Bu suretle bir holding şirketinin yatırım yapacağı yeni bir iş konusu ekseriya yeni istihsal maddelerinin veya yeni hizmetlerin temini esasına istinat ettirileceğinden banka, yeni istihsal tekniğinin yayılmasında rol almaya hazırlanmak zorundadır. Bu husus bilhassa binaların islahı ile ilgili kısa vadeli finansman temini sahasında dikkati çekmiştir. Bir bakıma hizmet binalarının temini için finansman talebi bir hayli eskidir. Fakat bunun karakteristik vasfı geçen harbin sonundanberi yer alan genişleme ile şekil değiştirmiştir. Daha fazla bina, fabrika ve iş yeri edinme konusundaki artan talebi karşılamak için yeni şirketler kurulmuş, yeni kaynaklar ortaya çıkmış ve yeni finansman metodları bulunmuştur. City müesseseleri tamamlanmış ve kiraya verilmiş gayrimenküller için uzun vadeli fonlar temin etmek üzere hazırlanırken, müteşebbisin inşaatı ikmâl ederek kiraya vermek için geçecek zaman zarfında kendini idare etmek üzere kısa vadeli kredi ihtiyacı zuhur etmiştir. Kısa vadeli ihtiyaçlar karşılanmamış olsaydı, gayrimenkül sahasındaki büyük inkişafın yer alamayacağı muhakkaktı. Bu kalkınma programı filhakika mevcut binaların azalma temayülü göstermesi yüzünden elzemdi. Meselâ, yeni binalar, fabrikalar ve iş yerleri temin etmeden sanayi istihsalâtında ve bilhassa ihracat sanayiinde büyük bir artış olmasını ümit etmek çok fazla hayali olacaktı. Bu konudaki kısa vadeli kredi temini ve organizasyonu geniş ölçüde ticaret bankaları tarafından deruhte edilmiştir ve bu olmasaydı, talep edilen hacimdeki lüzumlu fonların nereden geleceğini tasavvur etmek güçdü. Böylelikle, eskiden kurulmuş bankalar tarafından uzun tecrübe ve uyum kabiliyetlerini birleştirme suretiyle karşılanmakta olan yeni ve tamamıyla değişik tarzda bir finansman çeşidi üzerinde önceden tahmin edilmesi mümkün olmayan taleple karşılaşmıştır. Pek tabii ticaret bankalarının bina yatırımlarındaki rolü kısa vadeli ikrazat temininden ibaret kalmamıştır. Bankalar yeni işlerden sık sık tahvilât geliri temin etmiş olup, bina yatırımları için tam bir finansman hizmeti temin etmek üzere diğ er müesseselerle işbirliğı yapmıştır.

Ticaret bankacısı, ticaret ve sanayide süratle değış en ihtiyaçlar hakkında eskisinden daha fazla bilgi sahibidir, ve daha geniş bir bağıllıkla finansman teminine hazırlanmıştır. Sanayici, kendi mâli ihtiyaçlarının sadece bir cephesi ile

değil, fakat bankacılık, sigortacılık, iş istişarelerini ihtiva eden bütün hususlar ile ilgilenmektedir. Bunun neticesi olarak ticaret bankaları bütün bu ilgili sahalara doğru yönelmiştir. Bilhassa sigorta şirketleri ve sigorta komisyonculuğu yapan firmalarla olan irtibat örnek alınmaktadır. Ticaret bankacısı, müşterilerden çoğunun, finansman ile sigortacılığın birleştiği bir füzyon hizmeti talep ettiğini anlamıştır. Aynı şekilde vuku bulan talep bankacıyı tavsiye ve istişare müesseseleri ile yakın bir irtibata sevk etmektedir. Bankacının, sınaî ve ticarî müesseselere faaliyetlerinin her cephesi ile ilgili tavsiye ve hizmet sağlaması hususundaki merkezi durumu açık olarak ortaya çıkmıştır. Bu husus, bankacıdan daha fazla teknik bilgi ve müşterilerinin geçmişte tasarlanan mâli saha hudutlarının dışındaki problemlerine daha fazla aşinalık ister. Yeni talepler zuhur ettiği için ticaret bankacılığ, mütemediyen tekâmül etmek zorundadır ve bundan dolayı bu inkişâf asla sona ermiyecektir.

Gerekli intibâkı sağlamak için ticaret bankalarının müşterilerinin işlerinde inkişâf ile sıkı bir ilgi temin etmek üzere oldukça küçük çapta kalmaları esastır. Bu şahsi münasebet bankaların daima büyük kudretini teşkil etmiş olup, değişiklikleri takip konusunda, bu vasıf olmaksızın hassasiyet gösterebilecekleri düşünülemez. Tabii ki, aile bankalarının an'anesinden neşet eden şahsi münasebet tesisine teşebbüs edişte iki şıktan birinin tercih edilmesi durumu mevcuttur, ve aynı zamanda daha geniş bir müşteri zümresine eskisinden daha geniş ölçüde hizmet temini bu bankaların fiziki olarak daha büyük olmasını gerektirecektir. Ticaret bankaları arasında bir kaç birleşme olmuş, bunların bazıları ferdi müesseselerin faaliyet sahasını genişletmek için tertiplenmiş, diğerleri, sahadan ziyade müesseselerin cesametini artırmayı hedef tutar görünmüştür. Bu birleşmelerin nasıl netice vereceği hakkında hüküm vermek için belki vakit erkendir, fakat intibak kabiliyetini muhafazaya devam edecek ve aynı zamanda müşterilerle şahsi münasebet sağlanacaksa ticaret bankasının cesametinin biraz daha büyümesinin gerekeceği aşikârdır.

Ticaret bankalarının milli ve milletlerarası ölçüde finansman temini konusunda hayati bir rol oynamaya devam etmeleri, müşterilerin talebi değiştiği için faaliyetlerinin vüs'atini artırmaları ile mümkün olacaktır. Bu genişlemenin anahtarı bankanın diğer müesseselerle olan ilişkilerinde, kendi hüviyetini kaybetmeden onlara uyabilme kabiliyetindedir. Ticaret bankasının kendisi, etkili olmaya yetecek kadar küçük kalsa da müşterinin taleplerini karşılamak için bütün hizmetler manzumesinin merkezi olabilir.

PİYASA HAREKETLERİ

Hazırlayan: Yıldırım KILKIŞ

A. SINAİ MAMÜLLER :

1. Dokuma Sanayii Mamülleri

a) Yünlü Dokuma :

Mevsimin tesirile bu piyasadaki durgunluk geçen devrede de devam etmiştir. Bu durum fiyatlara tesir etmediğinden bir fark görülmemiştir. Durgunluk dolayısıyla üretim çok yavaşladığından, kış mevsiminin başlarında birdenbire canlanması beklenen piyasanın stokları eriteceği ve fiyatların artmasına sebep olacağı sanılmaktadır.

b) Pamuklu Dokuma :

Pamuklu dokuma piyasası canlıdır, piyasadaki stokların % 10 azalmış olduğu ifade edilmektedir. Bununla beraber kışlık çeşitlerin sürümü daha yavaştır.

Önümüzdeki devrede bu piyasadaki canlılığın biraz yavaşlaması beklenmektedir.

2. Züccaciye ve Pencere Camı :

a) Züccaciye :

Züccaciye piyasası durgunluğunu muhafaza etmektedir. Bununla beraber Türkiye Şişe ve Cam Fabrikalarında muntazam çalışma devam etmekte ve stoklar artmaktadır. Birim fiyatı yüksek mamüller kış mevsimine giriş için hazırlanmaktadır.

Haziran ayında ihracatta azalma vardır. Fakat yapılan devamlı temaslar; ihracat rakamlarının istikrarlı bir asgarî tutmasını temin etmiştir. Haziran ayında, muhtelif memleketlere 78.200 TL. değerinde züccaciye ihraç edilmiştir. Aynı ay içinde memleket içi satışların toplamı 3.500.000 TL. civarına ulaşmıştır.

Fiyatlar istikrarlı olup, önümüzdeki devrede piyasanın hareketlenmesi beklenmektedir.

b) Pencere Camı :

Hızını almış olan inşaat piyasası halen talebini cam'a karşı arttırmıştır. Piyasada 2 mm. lik pencere camı bulunmakla beraber, 5, 6, ve 7 mm. lik camların stokları çok azalmıştır. Önümüzdeki devrede, kaba inşaatın sona ermesi dolayısıyla, cam talebinin daha fazlalaşacağı ve arz miktarının kâfi gelmeyeceği söylenmektedir.

B. İNŞAAT MALZEMESİ :

1. Yuvarlak Demir :

Yuvarlak demir fiyatlarının yükselme temayülü karşısında, resmi makamlarla ilgili sanayicilerin temasları olumlu bir hava yaratmıştır. APA ülkelerinden ve Anlaşmalı Memleketlerden yapılacak ithalâtın sanayicilere kapasitelerine göre tevzi edilmesi kabul edilmiştir. Ayrıca Karabük fabrikalarının kütük arzı dolayısıyla fiyatlar, bazı çeşitlerde 2 kuruş gerilemiştir.

Fiyatların, haddehanelerin kütük ihtiyacı karşılanması gerçekleşmesi şartıyla, istikrarlı olacağı beklenmektedir.

Ağustos başı itibarile fabrika satış fiyatları şöyledir:

6 mm. lik yuvarlak demirler 190 — 195 kuruş. 8 — 12 mm. lik 185 — 190 kuruş, 14 — 22 mm. lik 180 kuruştur.

2. Profil Demir :

Stokları azalan profil demir piyasasında, fiyatlarda cüz'î bir artış müşahade edilmektedir. Gerçekleşen ithal kontenjanlarının, yeniden genişletilmesi ve yerli imalâtçıların bu piyasa ihtiyaçlarına uygun arzda bulunmaları beklenmektedir. 24 ve 38 lik putrellerle, 100 × 100 × 10 luk köşebentlerde fiyatlar 8 — 10 kuruş atmıştır.

3. Pik ve Pik Mamûlleri :

İstikrarlı bir manzara arzeden pik ve pik mamûlleri piyasasında pik fiyatları, peşin 96 kuruş olup, vadeliler 10 kuruş kadar artmaktadır.

4. Çivi :

Çivi çeşitleri piyasada bollaşmıştır, fiyatlar sabit durmaktadır, inşaat çivileri (baz) 260 kuruş, tel çiviler 290 kuruştur. Bu piyasada, önümüzdeki devrede bir değişiklik beklenmemektedir.

5. Çimento :

Sanayi Bakanlığının geçen devrede aldığı karar üzerine çimento fiyatları şantiye teslimi 975 kuruş olarak dondurulmuştur.

Ayrıca Romanyadan 271.500 dolarlık çimento ithaline ait karar Resmî Gazetede çıkmış bulunmaktadır. Hâlen çimento teslimatı bir hafta kadar gecikme ile yapılabilmektedir. Alınan tedbirlerin zorlamasıyla piyasa biraz sükûnete kavuşmuş bulunmaktadır.

İlgililerin aldıkları tedbirler dolayısıyla, önümüzdeki devrede durumun daha düzeleceği ümit edilmektedir.

Buna mukabil, beyaz çimento piyasası hızlanmış ve serbest piyasada fiyatlar 50 TL. ya kadar yükselmiştir. Bu cins çimento için de tedbir alınması gerekli görülmektedir.

6. Kereste :

Stokların mevsim dolayısıyla artmış olması, kereste fiyatlarının yükselmesini önlemiştir.

Temmuz sonu itibarile kereste fiyatları şöyledir:

Kökner (doğramalık)	640 — 700 TL.
Çam (doğramalık)	700 — 900 TL.
Çıralı çam (üstün evsafılı)	950 — 1000 TL.

Bu piyasada fiyatların yükselmesi beklenmemektedir.

7. Karo Fayans :

İnşaat mevsiminin talebindeki artışa rağmen karo fayans fiyatları sabit kalmıştır. Yerli ekstra fayanslar 107 — 108 kuruştan, standard mallar 104 — 105 kuruştan, üçüncü mallar 95 kuruştan muamele görmüş, ithal malları ise 95 — 150 kuruş arasında satılmıştır.

Fiyatların bol arz dolayısıyla artması beklenmemektedir.

C. GIDA MADDELERİ :

1. Bakliyat ve Pirinç :

Bakliyat piyasasında durgunluk, tahminlerin aksine, devam etmektedir. Dermason fasulye hariç, diğer çeşitlerin fiyatları biraz gerilemiştir.

Temmuz sonu itibarile fiyatlar şöyledir :

Dermason fasulye	220 — 300 Krş.
Horoz fasulye	160 — 190 Krş.
Nohut	150 — 200 Krş.
Kırmızı mercimek	210 — 230 Krş.
Yeşil mercimek	190 — 210 Krş.

Önümüzdeki devrede fiyatların yavaş yavaş yükselmesi ve piyasanın canlanması beklenmektedir.

Pirinç fiyatları, piyasaya arz edilen Amerikan pirinçlerinin tesirile pek az bir yükselme göstermiştir.

Temmuz sonu itibarıyla bersani pirinçler 355 — 400; karolin ve kulaklı pirinçler 380 — 390; viyolin pirinçler 300 — 350 kuruştan muamele görmüşlerdir.

Kış mevsimine giren önümüzdeki devrede, pirinç fiyatlarında bir miktar yükselme beklenmektedir.

2. Zeytinyağı ve Diğer Nebatî Yağlar :

Zeytinyağ piyasası mevsim dolayısıyla canlıdır. Stoklarda % 20 nispetinde bir eksilme olmuştur. Ancak gerek üretim mevsiminin yaklaşması, gerekse diğer nebatî yağ üretiminin memleket ihtiyacının üzerinde olması; beklendiğinden fiyatlarda bir yükselme olmamıştır.

Ekstra ekstra zeytinyağlar 760 — 770 kuruş, 1 inci kupe yağlar 675 — 680 kuruştan muamele görmüştür.

Diğer nebatî yağların fiyatları da, zeytinyağ fiyatları gibi istikrarlı kalmıştır.

Önümüzdeki devreden itibaren yağ fiyatlarının yılbaşına kadar gerilemesi beklenmektedir.

3. Beyaz Peynir :

Sıcak giden havalar sebebiyle süt üretimi çok azalmış ve peynir üretimine tesir etmiştir.

Satışlarda canlanma görülmektedir. Mevsim dolayısıyla görülen bu artış karşısında, tam yağlı beyaz peynir tenekesi 110 — 115 TL. ndan, yarım yağlı 100 — 105 TL. ndan, yağsız 60 — 65 TL. ndan muamele görmüştür.

Önümüzdeki devrede fiyatların artması beklenmektedir.

D. ALTIN FİYATLARI :

1966 Temmuz ayında altın fiyatlarının seyri şöyledir:

	<u>Cumhuriyet</u>	<u>Reşat</u>	<u>İngiliz</u>
1 Temmuz	96,20	154	119
8 Temmuz	95,80	154	119
22 Temmuz	95	156	119
29 Temmuz	95	156	119

E. TOPTAN EŞYA FİYATLARI :

1958 = 100 itibarile, İstanbul Toptan Eşya Fiyatları İndeksi, 1966 Haziran ayında 146,9 olmuştur. 1966 Mayıs ayı indeksi 149,3 geçen yılın Haziran ayı indeksi 137,5 idi.

F. DIŞ TİCARET :

1966 Haziran ayına ait ihracat ve ithalât rakamları őyledir:

1. İhracat :

1966 Ocak — Haziran ihracat toplamı 2.046.237.000 TL. dir. Bu rakam 1965 yılının aynı devresine nazaran 197.373.000 TL. fazlalık göstermektedir. İhracat kalemlerindeki artış canlı hayvanlar, üzüm, tütün, ve pamuk kalemlerinde olmuştur. 1966 Haziran ayındaki ihracatımız, 1965'in aynı ayına nazaran A.B.D., Fransa, İngiltere, İsrail ve İsviçre'ye artma; Belçika-Lüksemburg, Hollanda ve İtalyaya ise önemli azalma göstermiştir.

2. İthalât :

1966 Ocak - Haziran ithalât toplamı 3.218.998.000 TL. dir. 1965'in aynı devresine nazaran 690.767.000 TL. fazlalık görölmektedir.

1966 Haziran ayındaki ithalât kalemlerinde geçen yıla nazaran artış daha ziyade makineler, ilâç ve boya, demir ve elik, nakil vasıtaları, soya ve don yağları kalemlerinde olmuş, mensucat ve ipliklerin ithalâtı ise azalmıştır.

1966 Haziran ayındaki ithalâtımız 1965'in aynı ayına nazaran, Batı Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalyadan önemli surette artmış; A.B.D., İsrail ve Suudi Arabistandan azalmıştır.

Başarınız ve istikbaliniz

tutumlu ve isabetli kararınıza bağlıdır.

Türkiye Vakıflar Bankasında

açtıracığınız her hesap

buyolda sizin için

en büyük şanstır.

Türkiye
Vakıflar
Bankası

Okuyucu Soruları :

Kadıköy'den bir okuyucumuzun sorusu :

Soru : Bankanın bir müşterisinin her türlü alacağına icraca haciz konulması, kredisinin kesilmesini, özellikle senet karşılığı avans hesabından ödeme yapılmamasını icap ettirir mi?

Cevap : Soruyu iki açıdan cevaplamak icap etmektedir. Hukuk tekniği bakımından ve müşteri kredisine muhtemel etkisi bakımından.

Şurasını belirtmek gerekir ki, haciz, esas itibariyle alacak üzerine konur.

Senet mukabili avans hesabının bakiyesinin haczi halinde T. K. nun 98 ve İcra İflâs Kanununun 89 ve müteakip hükümleri tatbik edilir. Ticaret Kanununun sözü edilen maddeleri şöyledir:

«D) Bakiyenin haczi.

Madde 98 — Taraflardan birinin alacaklısı onun hesap bakiyesini haciz ettiği gün hesap kapatılarak bakiye tesbit edilir.

Bu halde borcundan dolayı haciz tebliğ edilen taraf onbeş gün içinde haczi kaldırmazsa diğer taraf mukaveleyi feshedebilir. Etmezse haciz ettiren kimse- nin durumu carî hesaba yeni kalemler geçirilmek suretiyle ağırlaştırılmaz. Me- ğer ki; hesaba geçirilen kalemler haciz anından önce doğmuş bulunan hukukî bir münasebetten ileri gelmiş ola.

Haciz ettiren alacaklı bakiyeden, kendi alacağına tekabül eden kısmının öden- mesini ancak hesabın 92 nci maddeye göre kapatılması gereken anda isteyebilir.

III — Bakiye.

1. Tesbiti.

Madde 92 — Mukavele veya ticarî teamül ile muayyen hesap devreleri sonun- da, carî hesabın kapatılması ve zimmet ile matlup kalemleri arasındaki farkın tes- bit edilmesi lâzımgelir.

Hesap devresi hakkında mukavele veya ticarî teamül yoksa her takvim yılı- nın son günü taraflarca hesabın kapatılması günü olarak kabul edilmiş sayılır. Tesbit edilen bakiyeyi gösteren cetveli alan taraf, aldığı tarihten itibaren bir ay içinde noter marifetiyle veya taahhütlü bir mektupla veya telgrafla itirazda bu- lunmazsa bakiyeyi kabul etmiş sayılır.»

Hacizname üçüncü şahıs olan bankaya tebliğ edileceği gibi İ.I.K. nun 103 üncü maddesine tevfikân borçluya (bankanın müşterisine)

icracaya haber verilir. Müşteri hesabına konan haczi, en geç 15 gün içinde ödeme veya sair suretlerle kaldırırsa, bankanın bu sebeple hesabı katedip krediyi kesmesi için sebep yoktur. Müşteri haczi kaldırmazsa, Banka muhayerdir. Dilerse senet mukabili avans mukavelesini feshedebilir, dilerse devam edebilir. Mukaveleyi feshetmiş olursa kredi kesilir. Banka hesaba devam ettiği takdirde; müşterinin haciz günü itibarıyla hesabının durumu dikkate alınır.

Müşterinin hesabı borç bakiyesi vermekte ise, -ki sözkonusu hesap, senet karşılığı avans hesabı olduğuna göre, esas itibarıyla borç bakiyesi vermesi beklenir- Banka İ.İ.K. nun 89 uncu maddesindeki kayıtlar dairesinde ve yedi günlük itiraz süresi içinde müşterinin alacağı olmadığını, bilâkis Bankanın alacaklı olduğunu bildirir. Fakat banka, Bankacılık yönünden bir tehlike görmeyip hesaba devam ederse haciz de devam edecektir. Yani, ileride hesap tahsil edilen senet bedelleriyle «alacaklı» duruma geçerse, müşterinin tahassül edecek bu alacağı üzerine haciz uygulamak gerekecektir. Ancak, banka, müşterinin durumunu tetkik ederek, senet karşılığı avans hesabının devamında bir sakınca görmez ise, müşterinin alacağına karşı gelen bir kısmı bloke tutarak, önceden teminata kabul edilmiş veya yeniden alınacak senetler üzerine avansa devam edebilir.

Bankanın müşterisi ile olan sözleşmesi, takas ve mahsup hakkını, karşılık alınmış olan senetler üzerindeki rehin hakkını (T. K. 601) temin etmekte ve bu sözleşme hacizden önce yapılmış bulunduğundan, banka alacağının tahsilinde öncelik hakkını haizdir.

Banka, haczin konulmasından sonra hesap üzerinde «alacaklı»nın faydasını zedeleyici işlemde bulunamayacaktır. Yani, o anda mevcut ve kendi alacağını karşılayacak senetlerden fazlası üzerine, haciz için gerekli blokajı yapmadan, yeniden ikrazda bulunamayacaktır.

Bankacılık açısından ise, haciz, ihtiyati veya icrai haciz olmasına göre, müşteri kredisi üzerinde farklı derecelerde bir etki yapabilir. İcrai haciz, çoğu kere, borçlunun durumunun sarsıldığına bir delil sayılabilir. İhtiyati haciz de böyle bir hal yoktur. Fakat her iki şıkta da, müşterinin kredi değerliğinin bankaca dikkatle tetkik ve takibi gerekir.

Özetlenirse, senet karşılığı avans hesabına uygulanan haciz, hesabın haczin tebliği anındaki durumunun tesbitini gerektirirse de, otomatik olarak kredilerin kapatılması, kesilmesi sonucunu doğurmaz. Bankanın, ilgili müşterinin kredi değerliliği üzerinde dikkatini çeker. Haczin mahiyetine ve yapılacak istihbarat tetkikatına göre, hesabın kapatılıp kapatılmamasında banka serbesttir. Ancak, hesabın devamı halinde, banka, «alacaklı»nın faydasını zedeleyici olarak hareket edemez.

H a b e r l e r :

Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti Yaz Semineri

Konferans Heyeti, bu yılki yaz seminerinde, Yurdumuz açısından çok önemli bir konuyu «Ekonomik Gelişmede Eğitimin Rolü» nü tetkik edecektir.

Seminer, 22/Ağustos - 3/Eylül/1966 tarihleri arasında Emekli Sandığı'nın yeni Tarabya Otelinde yapılacaktır. Seminerin bu yıl Kilyos yerine, Tarabya'da olması, şehre yakınlık bakımından uygun karşılanmıştır.

Seminere Dergimiz Yönetim Kurulu üyesi Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu da katılmaktadır.

*
**

Fransa'da B.N.C.I. ve C.N.E.P.'nin Füzyonu ile Kurulan Yeni Bir Banka: La Banque Nationale de Paris (*)

Çeviren: Alp GÜRUS

Fransız hükümeti, Fransa'nın Müşterek Pazardaki rekabet durumunu kuvvetlendirmek amacı ile, yetkili makamlarca tavsiye ve teşvik edilen konsantrasyon muameleleri çerçevesinde, devletleştirilmiş dört büyük bankadan ikisi olan, La Banque Nationale Pour la Commerce et l'Industrie ve Comptoir National d'Escompte de Paris'nin füzyonuna karar vermiştir. Adı geçen bankaların Fransa'da ve dünyanın diğer yerlerinde bulunan teşkilâtının bir araya gelmesi ile kurulacak olan bu milletlerarası büyüklükteki yeni bankanın adı: La Banque Nationale de Paris'dir.

Ekonomi ve Maliye Bakanlığının, basında geniş yorumlara yol

(*) La Banque'ın Haziran 1966 sayısından çevrilmiştir.

açan, 4 Mayıs tarihli tebliğinde sebepleri açıklanan bu ilgi çekici olay vesilesile büyük Fransız bankalarının en eskisi ve XX. asrın büyük mali kuruluşlarının en faallerinden olan B.N.C.I.'nin elde ettiği büyük gelişmeyi ve idarecilerinin dinamizmini hatırlamamak mümkün değildir.

İki kuvvetin füzyonu Fransa'yı yeni bir banka kuruluşu ile teçhiz edecek, bu banka da diğer iki meslekdaşı olan, Crédit Lyonnais ve Société Générale gibi büyük dünya bankaları arasında ilk sıralarda yer alacaktır.

Ünvanı, füzyon yapan iki bankaya ait unvanların bir karışımı olan ve Paris'in gittikçe önem kazanan bir mali piyasa hüviyetini aldığını gösteren La Banque Nationale de Paris, kanunen, 1 Temmuz tarihinde kurulmuş olacaktır. İdare Merkezinin B.N.C.I. nin şimdiki ikâmet mahalî olan 2 à 16, Boulevard des Italiens, Paris, olması kararlaştırılmıştır.

Bundan böyle, La Banque Nationale de Paris nüfus kalabalığı ve sınaî ve ticarî iş yerlerinin yerleşme durumuna göre dağılmak üzere, Paris'in ve büyük şehirlerin bütün semt ve mevkileri ile taşra vilâyetlerinde 2000 civarındaki devamlı ve muvakkat gişelerini Fransız müşterilerinin emrine tahsis edecektir.

Mevcut bürolardan bir kısmı, aynı mahalde tek bir büro muhafaza edileceğinden, kapatılacaktır. Bu takdirde müşterilerin sıkıntı çekmemeleri temin olunacaktır. Fakat, B.N.C.I ve C.N.E.P.'nin teşkilâtı genellikle birbirinden ayrı bölgelerde toplanmış olduğundan birçok hallerde buna lüzum kalmayacaktır. Gerçekten, C.N.E.P. 102 ajansı ile, daha ziyade Paris'te ve çevresindeki mahallerde temsil edilmektedir ki, buralarda B.N.C.I. 82 ajansa sahiptir; her 2 banka istisnâî olarak aynı yerlerde yerleşmiş durumdadır. Taşrada ise, buna karşılık B.N.C.I., 503 adet daimî ve bir o kadar da geçici bürosu ile C.N.E.P.'den daha geniş bir teşkilâta sahiptir (Bu sonuncu bankanın 319 ajans, 493 bürosu vardır).

Banque Nationale de Paris'yi Fransız bankaları içinde birinci plâna sokan bu yerleşme durumu, füzyon yapan iki bankanın beş kıtada sahip oldukları şube ve filyal şebekeleri nazarı itibara alındığı takdirde daha açık bir şekilde ortaya çıkar. Her iki kurumun birbirini tamamlayıcı vasfı gerçekten yabancı memleketlerde daha net olarak belli olmaktadır. Bu itibarla, yeni grup hariçte nüfuzunu kuvvetlendirecek, ihracatçılar ve ithalâtçılar emrine daha geniş imkânlar tahsis edebilecektir.

İki bankanın 31.12.1965 tarihli bilânçoları toplamı 27 milyon frank'a

yaklaşmaktadır ki, bunlara fiyallerin bilançolarını da ilâve etmek gerekir (Sadece B.N.C.I. grubunun konsolide durumu, ana firmanın 16 milyar 897 milyonuna karşılık 20 milyar 207 milyonluk bir toplam vermektedir).

Anavatanda, Banque Nationole de Paris, kuruluşta 1.521.000.- müşteri ile işe başlayacaktır. Bu demektir ki, yeni kuruluşun sahip olduğu büyük imkânlar ona, milli ekonomiye geniş ölçüde ve daha seyyal çalışma şartları ile katılmak fırsatını vermektedir.

Şüphesiz, iki bankanın bünye ve muamelelerinin füzyonu ve aynı zamanda bunun sebebiyet vereceği maddî tertipler ancak zamanla gerçekleştirilebilir.

Bunun için şartlar o hale gelmelidir ki müşteriler, alışkanlıkları bakımından rahatsız olmak şöyle dursun, bilâkis kendilerine temin edilen hizmetlerin çoğalması ve gelişmesi ile daha fazla rahata kavuşmalıdır. Bundan böyle La Banque Nationale de Paris, yeni bir çehre ile ortaya çıkacağından, müşteriler iki şebekeye sahip sayılırlar.

Bankanın 32.000 kişiden teşekkül eden personeli ise, kendi bakımından, işini ve kazandığı hakları etkileyebilecek kararlardan korkmamalıdır. Teşkilâtın ahenkleştirilmesi ile ortaya çıkabilecek kadro fazlalığı bir ihtiyat kuvvet teşkil edecek ve gelecek seneler için öngörülen gelişme bakımından bilhassa faydalı ve etkili bir rol oynayacaktır; bazı şubelerin kapatılması da yeni gişelerin açılması ile telâfi edilebilecektir.